

02
12.03.24

STATYSTYKA POWIATOWA W ZAMBROWIE	
W P Ł Y N Ę Ł O	
KANCELARIA OGÓLNA	12.03.2024 KANCELARIA OGÓLNA
Nr 2780 Ilość ps. epuap	
podpis	

**INFORMACJA
O STANIE BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO
POWIATU ZAMBROWSKIEGO
ZA 2023 ROK**

ZAMBRÓW, MARZEC 2023

Spis treści

I. CZĘŚĆ OGÓLNA	4
II. SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZA 2023 ROK POSZCZEGÓLNYCH KOMÓREK ORGANIZACYJNYCH POWIATOWEJ STACJI SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNEJ W ZAMBROWIE.....	6
1. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE ZWALCZANIA ZAKAŻEŃ I CHOROBY ZAKAŻNYCH	6
2. NADZÓR NAD STANEM SANITARNO-TECHNICZNYM PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ	15
3. NADZÓR NAD PLACÓWKAMI REALIZUJĄCYMI SZCZEPIENIA OCHRONNE	17
4. NADZÓR NAD JAKOŚCIĄ ZDROWOTNĄ ŻYWNOŚCI ORAZ WARUNKAMI ZDROWOTNYMI PRODUKCJI I OBROTU PRZEDMIOTAMI UŻYTKU, MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ	20
4.1 Charakterystyka ogólna obiektów nadzorowanych	20
4.2. Ocena sposobu żywienia w zakładach zamkniętych żywienia zbiorowego	20
4.3. Nadzór nad bezpieczeństwem środków spożywczych, materiałów i wytworów przeznaczonych do kontaktu z żywnością w odniesieniu do kontroli poziomu zanieczyszczeń chemicznych, mikrobiologicznych, biologicznych i fizycznych produkowanych i wprowadzanych do obrotu	21
4.4. Nadzór nad zakładami produkcji, dystrybucji oraz wprowadzającymi do obrotu suplementy diety, żywności dla określonych grup oraz środki spożywcze wzbogacane, w tym sprzedaży internetowej, z uwzględnieniem przestrzegania wymagań dotyczących znakowania, prezentacji i reklamy oraz obecności składników, które nie powinny być stosowane w składzie suplementów diety, w tym zamieszczanych oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych	23
4.5. Realizacja programu oceny stanu żywienia pacjentów w szpitalach na podstawie jadłospisów/posiłków	26
4.6 Ocena sposobu rozpatrywania skarg i interwencji	26
5. OCENA SANITARNA POWIATU ZAMBROWSKIEGO W ZAKRESIE	

HIGIENY KOMUNALNEJ	27
5.1 Zaopatrzenie ludności w wodę do spożycia przez ludzi	27
5.2 Stan sanitarno-techniczny obiektów użyteczności publicznej	31
5.3 Jakość wody na pływalni	33
6. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMİ.....	33
6.1 Zapobieganie powstawaniu chorób zawodowych.....	34
6.2 Kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne w zakładach pracy.....	34
6.3 Nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, produktami biobójczymi, detergentami i prekursorami narkotyków kat. 2 i 3, kosmetykami oraz środkami zastępczymi w oparciu o obowiązujące przepisy	34
7. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE SANITARNEGO NADZORU ZAPOBIEGAWCZEGO	37
8. OCENA STANU SANITARNEGO NADZOROWANYCH ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA	38
Informacje wstępne.....	38
Funkcjonalność budynków	38
Realizacja zagadnień problemowych:	39
Podsumowanie.....	39
9. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA	40

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

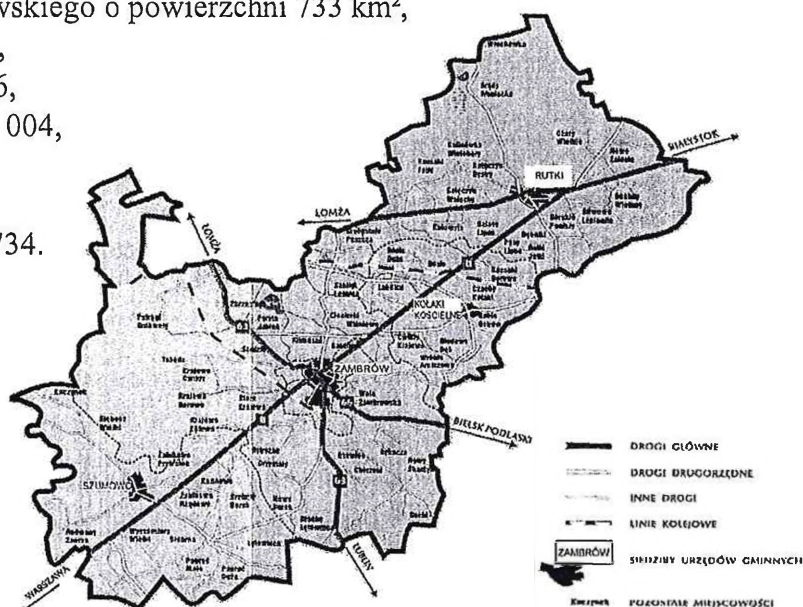
Zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest ochrona zdrowia ludzkiego przed wpływem czynników szkodliwych lub uciążliwych, w tym głównie profilaktyka chorób zakaźnych i zawodowych. Realizacja powyższego odbywa się poprzez prowadzenie systematycznego nadzoru nad warunkami higieny środowiska, przestrzeganiem zasad profilaktyki chorób zakaźnych i zwalczaniem zakażeń, higieny pracy w zakładach pracy, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, zdrowotnymi żywności, żywienia i produktów kosmetycznych, przestrzeganiem zasad chemicznego bezpieczeństwa zdrowotnego przez producentów, importerów, wprowadzających do obrotu i stosujących substancje chemiczne niebezpieczne i ich mieszaniny, przestrzeganiem zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych, inicjowanie, organizowanie, prowadzenie, koordynowanie działań z zakresu promocji zdrowia i zdrowotnego stylu życia w celu ukształtowania odpowiednich postaw i zachowań prozdrowotnych. W roku 2023 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zambrowie kontynuował realizację ww. zadań (określonych w ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej).

Na efektywność działalności nadzorowej i oświatowej miały wpływ doskonalanie wdrożonego systemu jakości, podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników PSSE oraz wykorzystanie usług cyfrowych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zambrowie swoim nadzorem obejmuje powiat zambrowski, na terenie którego znajdują się 4 gminy i 1 miasto: miasto i gmina Zambrów, gminy: Kołaki Kościelne, Szumowo oraz Rutki.

Dane demograficzne powiatu zambrowskiego na dzień 31 grudnia 2022 r.:

- obszar powiatu zambrowskiego o powierzchni 733 km²,
- liczba ludności - 41 550,
- mieszkańcy wsi - 20 446,
- mieszkańcy miasta – 21 004,
- mężczyźni - 20 645,
- kobiety - 20 905,
- w tym dzieci do lat 2 - 734.

W Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Zambrowie zatrudnionych jest 22 osoby, w tym:

- w działalności podstawowej – 15,
- w działalności administracyjnej – 6,
- w obsłudze – 1.

W ewidencji Stacji do dnia 31 grudnia 2023 r. znajdowało się 978 podmiotów podlegających kontrolom/wizytacjom sanitarnym. Realizując zadania nałożone ustawą z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, pracownicy przeprowadzili łącznie 1493 kontrole, dochodzeń epidemiologicznych i wizytacji.

Wydano:

- 109 decyzji merytorycznych, w tym 1 decyzję o stwierdzeniu choroby zawodowej oraz 2 decyzje o braku podstaw do stwierdzenia choroby,
- 35 decyzji płatniczych,
- 82 postanowienia,
- nałożono 6 mandatów na kwotę 2 000 zł,
- rozpatrzono 16 monitów/interwencji, które dotyczyły niespełnienia przez przedsiębiorców postanowień obowiązującego prawa żywnościowego. Naruszenia obowiązujących przepisów prawa stwierdzono w trakcie 3 kontroli. W jednym przypadku osobę winną zaniedbań ukarano nakładając 1 mandat karny na kwotę 400 zł. W dwóch pozostałych wszczęto postępowanie administracyjne. Przedsiębiorca winny naruszeń prawa żywnościowego usunął nieprawidłowości odnotowane w zakładzie przed wydaniem decyzji, o czym powiadomił PPIS w Zambrowie,

Pobrano 1263 próbki tj.:

- 66 próbki wody,
- 1000 próbki kału (do badań biologicznych czynników chorobotwórczych),
- 6 próbek wymazów z gardła i nosogardzieli w ramach (nadzoru nad grypą, COVID-19, RSV - program Sentinel),
- 1 próbkę do oceny teoretycznej sposobu żywienia (zestawienie dekadowe) - została zakwestionowana,
- 1 posiłek obiadowy- został zakwestionowany,
- 2 próbki kosmetyków,
- 162 próbek żywności,
- 1 próbkę paszy zielonej (trawy),
- 2 próbki materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością,
- 2 próbki tłuszczów smażalniczych,
- 20 próbek sanitarnych.

II. SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZA 2023 ROK POSZCZEGÓLNYCH KOMÓREK ORGANIZACYJNYCH POWIATOWEJ STACJI SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNEJ W ZAMBROWIE

1. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE ZWALCZANIA ZAKAŻEŃ I CHORÓB ZAKAŻNYCH

W 2023 roku do Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Zambrowie zgłoszono ogółem 859 zachorowań na choroby zakaźne, w tym 182 hospitalizacji (mniej zachorowań /hospitalizacji niż w 2022 r.). W analizowanym okresie na stan sanitarno-epidemiologiczny powiatu zambrowskiego miały wpływ głównie zachorowania na COVID-19.

Dane epidemiologiczne występowania chorób zakaźnych w 2023 r. w powiecie zambrowskim zostały przedstawione w formie tabelarycznej (tabela nr 1) w oparciu o meldunki dwutygodniowe o zachorowaniach na choroby zakaźne i zatrucia zgłoszone do Państwowej Inspekcji Sanitarnej powiatu, w porównaniu z analogicznym okresem roku 2022 powiatu zambrowskiego i Polski.

Tabela nr 1 Dane epidemiologiczne dotyczące występowania wybranych chorób zakaźnych w latach 2022 – 2023 na terenie działania PSSE w Zambrowie i Polski.

Lp.	Jednostka chorobowa	Polska	Powiat zambrowski			
		2022	2022		2023	
		Wskaźnik zapadalności*	Liczba zachorowań	Wskaźnik zapadalności*	Liczba zachorowań	Wskaźnik zapadalności*
1.	Zakażenia SARS-CoV-2 (COVID-19)	6201,6	1414	3380,42	79	190,13
2.	Zakażenia SARS-CoV-2 (COVID-19) - przypadki możliwe	64,63	4	9,56	230	553,54
3.	Salmoneloza-zatrucia pokarmowe	16,5	13	31,08	82	197,35
4.	Salmoneloza - posocznica	0,51	-	-	1	2,41
5.	Salmoneloza – inne zakażenia pozajelitowe	0,33			1	2,41
6.	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe- Yersinia enterocolitica lub pseudotuberculosis	0,48	-	-	1	2,41
7.	Inne bakteryjne zakażenia	57,0	3	7,17	3	7,22

	jelitowe wywoł. przez <i>Clostridium difficile</i>	Polska	Powiat zambrowski			
		2022	2022		2023	
8.	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe nie określone	1,8	1	2,39	2	4,81
9.	Wirusowe zakażenie jelitowe wywołane przez rotawirusy	90,4	60	143,44	7	16,85
10.	Wirusowe zakażenie jelitowe wywołane przez norowirusy	15,7	9	21,52	14	33,69
11.	Wirusowe zakażenie jelitowe: inne określone	21,0	11	26,3	14	33,69
12.	Wirusowe zakażenie jelitowe: nieokreślone	25,2	17	40,64	16	38,51
13.	Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	2798,7	46	6157,97	18	2452,32
14.	Biegunka i zapł. żołądk.-jelitowe BNO, o prawdop. zakaż. pochodz. (ogółem)	120,2	4	9,56	9	21,66
15.	Biegunka i zapł. żołądk.-jelitowe BNO, o prawdop. zakaż. pochodz. w tym u dzieci do lat 2	1596,7	-	-	3	408,72
16.	Listerioza	0,38	-	-	1	2,41
17.	Krztusiec	0,98	7	16,73	5	12,03
18.	Płonica (szkarlatyna)	33,5	3	7,17	57	137,18
19.	Choroba wywołana przez Streptococcus pyogenes (ogółem)	9,1	-	-	1	2,41
20.	Róża	8,4	-	-	1	2,41
21.	Kiła (razem)	5,27	3	7,17	1	2,41

		<i>Polska</i>	<i>Powiat zambrowski</i>			
		2022	2022		2023	
22.	Inne choroby przenoszone drogą płciową wywołane przez Chlamydie	1,37	-	-	1	2,41
23.	Borelioza (Choroba z Lyme) ogółem	45,9	15	35,86	24	57,76
24.	Kleszczowe zapalenie mózgu	1,18	1	2,39	6	14,44
25.	Styczność i narażenie na wściekliznę/potrzeba szczepień	21,5	6	13,9	18	43,32
26.	Wirusowe zapal. opon mózgowych inne określone i nieokreślone	0,79	-	-	3	7,22
27.	Wirusowe zapal. opon mózgowych enterowirusowe	0,14	-	-	1	2,41
28.	Bakteryjne zap. opon mózgowych i/lub mózgu: w innych chorobach objętych MZ-56	0,09	-	-	1	2,41
29.	Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu: inne, nieokreślone	0,27	-	-	1	2,41
30.	Ospa wietrzna	453,9	184	439,89	158	380,26
31.	Odra	0,07	-	-	-	-
32.	Świnka (nagminne zapalenie przyusznic)	2,4	1	2,39	-	-
33.	WZW typu C razem	6,68	1	2,39	3	7,22
34.	WZW typu B-przewlekłe i BNO	6,53	5	11,95	-	-
35.	AIDS –zespół nabytego upośledzenia odporności	0,35	-	-	-	-

		<i>Polska</i>	<i>Powiat zambrowski</i>			
		<i>2022</i>	<i>2022</i>		<i>2023</i>	
36.	Nowowykryte zakażenia HIV	6,24	2	4,78	2	4,81
37.	Grypa (przypadki potwierdzone laboratoryjnie)	18,44	1	2,39	4	9,63
38.	Grypa (potwierdzona wynikiem szybkiego testu antygenowego)	-	-	-	60	144,40
39.	Zakażenia wirusem RSV ogółem	-	-	-	20	48,13
40.	Zakażenia wirusem RSV, w tym u dzieci do lat 2	-	-	-	5	12,03
41.	Gruźlica (wszystkie postaci)	11,4	6	14,34	6	14,44

* -zapadalność liczona jest na 100 000 mieszkańców,
Liczba ludności w powiecie: 41 829, w tym dzieci do lat 2 – 747 (stan na 31.12.2021 r.).
41 550, w tym dzieci do lat 2 – 734 (stan na 31.12.2022 r.)

Źródło: dane dotyczące Polski wg Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie, Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie; pow. zambrowskiego – PSSE w Zambrowie

Sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych w 2023 r. w powiecie zambrowskim należy ocenić jako dobrą. Obserwowany wzrost zachorowań na niektóre choroby zakaźne miał, podobnie jak w latach ubiegłych, charakter sezonowy lub był kontynuacją trendów wieloletnich obserwowanych wcześniej (tabela nr 2, nr 3, nr 4, nr 5).

Oceniając sytuację epidemiologiczną zachorowań na zakażenia oraz zatrucia pokarmowe należy stwierdzić, że zachorowalność w 2023 roku na **choroby zakaźne szerzące się drogą pokarmową** wykazuje tendencję zwykłą, głównie przez choroby wywoływane bakteriami (*Salmonella*, *Yersinia enterocolitica*, *Listeria monocytogenes*, *Clostridium difficile*).

W stosunku do roku poprzedniego zanotowano większą liczbę zachorowań na **salmonellozę** – zatrucia pokarmowe (zapadalność 197,35). Czynnikiem etiologicznym zachorowań były głównie pałeczki *S. Enteritidis* (80 przypadków). Wzrosła również liczba zarejestrowanych w ciągu roku nosicieli chorobotwórczych pałeczek jelitowych z 11 w 2022 r. do 23 w 2023 r., co przedstawia tabela nr 2.

Tabela nr 2. Nosiciele chorobotwórczych pałeczek jelitowych

Nosiciele	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bezobjawowi	2	7	0	5	1	1	6	1	0	3	23

Nosiciele	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ózdrowieńcy	2	5	3	6	0	4	2	5	1	8	17
RAZEM	4	12	3	11	1	5	8	6	1	11	40

W roku sprawozdawczym zarejestrowano ogniska zbiorowego zatrucia pokarmowego spowodowanych przez pałeczki *Salmonella* (2 ogniska) oraz *norowirusowe* (1 ognisko):

- Przedszkole Miejskie nr 6 w Zambrowie: liczba chorych 69, w tym 65 dzieci uczęszczających do przedszkola, 1 osoba z personelu, 3 osoby ze styczności z chorymi/ zakażonymi; z czego 10 osób hospitalizowano; 20 osób zakażonych bezobjawowo (8 personel, 12 dzieci),
- ognisko domowe w gminie Zambrów (wiejskiej): liczba chorych: 2 dzieci, leczone ambulatoryjnie,
- ognisko domowe (gmina Zambrów- wiejska): liczba chorych 2 (dzieci), leczone w szpitalu.

W opracowaniu tych zachorowań, zbierano dokładne wywiady, pouczano o konieczności wykonywania dezynfekcji bieżącej, przeprowadzono kontrole w placówce oświatowej, wydano decyzje o zamknięciu przedszkola, odsunięciu od pracy personel zakażony, przeprowadzono spotkania z personelem przedszkola, rodzicami dzieci uczęszczającymi do przedszkola oraz przebadano 334 osoby, pobrano 857 próbek do badań.

Zgodnie z procedurą EWRS do GIS/PPWIS w Białymstoku, PCZK w Zambrowie zgłoszono wystąpienie ogniska zatrucia pokarmowego wywołanego przez *Salmonella* w Miejskim Przedszkolu nr 6 w Zambrowie. Poinformowano również Inspekcję Weterynaryjną pow. zambrowskiego.

Liczba zakażeń jelitowych wywołanych przez *Clostridium difficile* w porównaniu do 2022 roku była taka sama (3 przypadki).

Zaobserwowano spadek zachorowań z powodu **biegunek i zakażeń jelitowych bakteryjnych, wirusowych i zapaleń żołądkowo-jelitowych bliżej nieokreślonych (BNO) u dzieci do lat 2** (z 49 w 2022 r. do 21 w 2023 r.), a w szczególności zakażeń wirusowych wywołanych przez **rotawirusy** (od 2021 r. prowadzone są obowiązkowe szczepienia dzieci w wieku: od 6 tygodnia do 32 tygodnia życia).

Wzrosła liczba zachorowań pokarmowych wywołanych przez **norowirusy** z 9 w 2022 r. do 14 w 2023 r.

W celu zapobiegania zakażeniom i zatruciom pokarmowym a zwłaszcza występowaniu ognisk niezbędne jest kontynuowanie oświaty zdrowotnej (dot. zachowań prozdrowotnych na rzecz zwiększenia higieny osobistej, przechowywania surowców, półproduktów, higieny przygotowywania posiłków itp.), propagowanie szczepień ochronnych oraz wnikliwe prowadzenie działań kontrolnych.

W roku sprawozdawczym zarejestrowano spadek zachorowań na **choroby zakaźne wieku dziecięcego** tj.:

- **krztusiec** z 7 w 2022 r. do 5 przypadków w 2023 r. (zachorowania dotyczyły osób dorosłych, w wieku 60+, nieszczepionych),
- **ospę wietrzną** ze 184 zachorowań w 2022 r. do 158 w 2023 r.

Nie zanotowano przypadków **różyczki, świnki, odry, błonicy i poliomyelitis**, tj. zachorowań przeciwko którym prowadzona jest długoletnia profilaktyka szczepienna, ani też przypadków przebiegających pod postacią ostrych porażen wiotkich u dzieci do lat 14, nadzorowanych z uwagi na eradykację poliomyelitis.

Wzrosła liczba zachorowań na **płonicę** z 3 w 2022 r. do 57 w 2023 r.

Dane dotyczące 11 - letniego okresu zachorowań, przedstawione w tabelach nr 3, 4, 5 i 6 mogą świadczyć o zjawisku cyklicznej zmienności zachorowań, a także być wynikiem wprowadzenia do kalendarza szczepień ochronnych dawek przypominających, np. przeciw odrze, śwince i różyczce.

Tabela nr 3. Zachorowania na **ospę wietrzną** w latach 2013-2023

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba zachorowań	58	176	145	266	226	120	107	101	44	184	158

Tabela nr 4. Zachorowania na **krztusiec** w latach 2013-2023

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba zachorowań	7	1	4	4	3	0	5	6	5	7	5

Tabela nr 5. Zachorowania na **świnke (nagminne zapalenie przyusznic)** w latach 2013-2023

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba zachorowań	5	5	10	6	4	5	4	2	0	1	0

Tabela nr 6. Zachorowania na **różyczkę** w latach 2012-2022

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba zachorowań	46	10	0	0	0	0	1	1	0	0	0

Zarejestrowano przypadki **chorób przenoszonych drogą płciową: 1 przypadek kiły, 1 - choroby przenoszonej przez Chlamydie oraz 2 nowo wykryte przypadki HIV.**

Wirusowe zapalenie wątroby

W powiecie zambrowskim w roku 2023 nie zarejestrowano przypadków **ciężkich ostrych zapaleń wątroby o nieustalonej etiologii, wzw typu A oraz zachorowań na wzw typu B.** Zarejestrowano **większą** liczbę zachorowań na **wzw typu C** w stosunku do roku 2022 (3 zachorowania) - dane na ten temat przedstawia tabela nr 1. Liczbę nowo wykrytych zakażeń wirusem HCV oraz HBV przedstawia tabela nr 7. Wzrosła liczba zakażonych wirusem zapalenia wątroby typu C, która z pewnością nie jest dokładnie oszacowana, ze względu na najczęściej bezobjawowy przebieg choroby.

Ze względu na bezobjawowy przebieg choroby oraz brak szczepionki, wirus HCV stanowi bardzo poważne zagrożenie. Nielezione zakażenie może doprowadzić do poważnych

konsekwencji zdrowotnych, takich jak: marskość wątroby czy rak wątroby. Rozpoznanie zakażenia wirusem HCV, możliwie wczesne od chwili zakażenia zwiększa szanse na skuteczne leczenie przeciwwirusowe.

Tabela nr 7 Liczba nosicieli wzv B i C w latach 2013 -2023 zarejestrowanych w pow. zambrowskim

Nosiciele	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HCV	2	3	11	6	7	11	5	2	4	9	12
HBV	2	5	5	5	6	6	2	1	1	5	0
Łączna liczba nosicieli	4	8	16	11	13	17	7	3	5	14	12

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w obliczu narastającego problemu występowania wirusowych zapaleń wątroby typu C podejmuje inicjatywy zapobiegawcze.

W 2012 r. rozpoczęto realizację współfinansowanego ze środków Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy pn. „Zapobieganie zakażeniom HCV”, w ramach tego dystrybuowano broszury, ulotki oraz plany higieny, przeprowadzano instruktaże dla personelu medycznego, zakładów usługowych (fryzjerskich, kosmetycznych); zamieszczano materiały informacyjne na stronie internetowej PSSE i lokalnych portalach internetowych.

W roku sprawozdawczym zarejestrowano **wzrost zachorowań na choroby odkleszczowe:**

- a) **boreliozę** tj.: 24 przypadków (zapadalność 57,76). Zachorowania dotyczyły postaci skórnej (19 przypadków), kostno-stawowej (3 przypadki), neuroboreliozy (2 przypadki),
- b) zarejestrowano również 6 przypadków **kleszczowego zapalenia mózgu** (w roku 2022-1 przypadek).

Województwo podlaskie jest terenem endemicznym dla boreliozy i wirusowego zapalenia mózgu przenoszonego przez kleszcze. Zachorowania związane są z istnieniem ognisk przyrodniczych, w których patogeny krążą w biocenoze naturalnych gospodarzy – zwierząt i ich przenosicieli kleszczy.

W porównaniu do roku 2022 zarejestrowano wzrost **zachorowań na neuroinfekcje**, w postaci zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych (z 0 do 6 przypadków), z czego 1 zakończył się zgonem pacjenta (bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych wywołane przez *Listerię monocytogenes*). Niepokojące są przypadki zachorowań wśród małych dzieci (2 przypadki).

W analizowanym okresie, liczba osób u których podjęto **szczepienia z powodu styczości i narażenia na wściekliznę**, była większa niż w 2022 r. W 2023 r. zaszczepiono 18 osób. Ogółem do PSSE w Zambrowie zgłoszono 42 pokąsania. Zwierzęta, które były powodem narażenia i kwalifikacji do podjęcia szczepień przeciw wściekliznie to: psy, koty i szczury.

W toku przeprowadzania czynności służbowych współpracowano z Inspekcją Weterynaryjną.

Zachorowania na grypę

Sezon wzmożonych zachorowań na grypę (sezonową) trwa od września do kwietnia następnego roku, przy czym szczyt zachorowań przypada między styczniem a marcem.

Z dniem 7 lipca 2023 r. zniesiono obowiązek składania przez placówki medyczne do Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawozdań MZ-55 „Tygodniowy, dzienny meldunek o zachorowaniach i podejrzeniach zachorowań na grypę”, stąd nie posiadamy informacji nt. zachorowań tego rodzaju obejmujących cały rok. Rozszerzono obowiązek zgłaszania przypadków grypy potwierdzonych wynikiem szybkiego testu antygenowego, stąd lekarze podmiotów leczniczych zgłosili w 2023 r. do PSSE w Zambrowie 64 przypadki potwierdzonych zachorowań grypę, więcej niż w 2022 r. (o 63).

Grypa sezonowa monitorowana jest również w systemie SENTINEL. Założeniem systemu jest skoordynowanie przesyłanych danych epidemiologicznych z danymi wirusologicznymi. Meldunki z realizacji programu przesyłane są do WSSE w Białymstoku w cyklu tygodniowym. W 2023 roku lekarz POZ z pow. zambrowskiego pobrał od 2 chorych z objawami grypy/ grypopodobnymi materiał do badań laboratoryjnych, z którego nie uzyskano dodatnich wyników.

Zakażenia wirusem RSV

W roku 2023 obowiązek zgłaszania chorób zakaźnych rozszerzono o przypadki RSV - lekarze podmiotów leczniczych zgłosili w 2023 r. do PSSE w Zambrowie 20 przypadków, z czego 5 dotyczyło dzieci w wieku do 2 lat.

Monitorowano sytuację powiatu w związku z doniesieniami dotyczącymi wystąpienia w Polsce przypadków infekcji wśród kotów domowych spowodowanych wirusem grypy A/H5N1 oraz legionelozy. Nie stwierdzono w powiecie zambrowskim zagrożeń tego rodzaju.

Zachorowania w 2023 r. na gruźlicę były na takim samym poziomie jak w 2022 r. (6 przypadków- zapadalność w powiecie jest wyższa niż dla Polski).

W trakcie opracowywania ognisk chorób zakaźnych udzielano poradnictwa i instruktażu o istocie chorób, metodach ich zapobiegania i przestrzeganiu zasad reżimu sanitarnego.

W ramach nadzoru nad chorobami zakaźnymi wprowadzono dane do systemów informatycznych (EWP, SRWE, EPIBAZA i SEPIS).

Zakażenia wywołane przez pałeczki jelitowe Enterobacteriaceae wytwarzające karbapenemazy (CPE), w szczególności *Klebsiella pneumoniae* NDM, KPC, OXA-48

Województwo podlaskie plasuje się na drugim miejscu w kraju pod względem liczby zakażeń wywołanych przez te pałeczki. Szczepy CPE oznaczają grupę pałeczek jelitowych, które nabyły oporność na większość antybiotyków, w tym na karbapenemy (karbapenemy są to antybiotyki, które stosowane są w leczeniu ciężkich zakażeń). Rozprzestrzenianie się szczepów CPE wynika m.in. z nadmiernego stosowania antybiotyków, zarówno w leczeniu szpitalnym, jak i w leczeniu prowadzonym przez innych lekarzy.

W ograniczaniu transmisji antybiotykoopornych szczepów bakteryjnych, kluczowym jest zaangażowanie kierownictwa podmiotów leczniczych, restrykcyjne zachowanie personelu medycznego oraz świadomość chorych i domowników. W tym celu PSSE w Zambrowie podejmowała następujące środki zapobiegawcze, m. in. poprzez:

- informowanie lekarzy POZ o wykrytych przypadkach nosicielstwa szczepu *K. pneumoniae* (NDM, CPE, OXA-48) u pacjentów,
- udzielanie instruktaży nt. zasad postępowania z takim pacjentem w środowisku podmiotu leczniczego i domowym,
- wzmożony nadzór nad procedurami higienicznymi (higiena rąk, dekontaminacja powierzchni),

- o dystrybucję ulotek i materiałów szkoleniowych,
- o zamieszczanie materiałów informacyjnych na lokalnych portalach internetowych.

Tabela nr 8 Liczba nowo zarejestrowanych nosicieli Klebsiella pn. w powiecie zambrowskim

Rok	Nowo zarejestrowanych	W wieku (lata)				
		0-4	5-19	20-39	40-59	60 i więcej
0	1	2	3	4	5	6
2016	1	0	0	0	0	1
2017	17	0	0	4	4	9
2018	15	0	0	3	4	8
2019	19	0	0	1	4	14
2020	4	0	0	0	0	4
2021	20	0	1	0	2	17
2022	4	0	1	0	1	2
2023	9	0	1	0	4	4

Nosicielstwo w przewodzie pokarmowym może utrzymywać się przez miesiące. Większość pacjentów pozbywa się nosicielstwa w okresie do 6 miesięcy. Znane są przypadki, że trwa kilka lat.

PODSUMOWANIE

1. Sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych w 2023 r. w powiecie należy ocenić jako dobrą, niemniej jednak wymagającą stałego monitoringu. Zapadalność na niektóre choroby w powiecie jest wyższa od zapadalności dla Polski (w tym m.in. na zatrucia pokarmowe wywołane *Salmonellą*, posocznice i inne zakażenia pozajelitowe wywołane *Salmonellą*, zatrucia pokarmowe wywołane *Yersinia enterocolitica*, bakteryjne zakażenia jelitowe nieokreślone, wirusowe zakażenia jelitowe wywołane norowirusami, wirusowe zakażenia jelitowe inne określone i nieokreślone, listerioza, krztusiec, płonica, inne choroby płciowe wywołane przez Chlamydia, borelioza, kleszczowe zapalenie mózgu, styczność i narażenie na wściekliznę/potrzeba szczepień, wzv typ C, bakteryjne i wirusowe zapalenia opon mózgowych, gruźlica). Obserwowany spadek zachorowań na niektóre choroby zakaźne miał, podobnie jak w latach ubiegłych, charakter sezonowy lub był kontynuacją trendów wieloletnich obserwowanych wcześniej. Niepokojące są przypadki zachorowań i bezobjawowych zakażeń HCV, które w przyszłości mogą skutkować rozwojem zachorowania, z jego wszystkimi negatywnymi następstwami.

- W związku z powyższym prowadzone są systematyczne kontrole sanitarne podmiotów medycznych oraz innych zakładów, w których świadczone usługi, mogą sprzyjać szerzeniu się zakażeń. Istotną rolę odgrywa również działalność edukacyjna zarówno wśród osób chorych i zakażonych, jak i prowadzących ww. działalność.
2. Chorobami wymagającymi nadzoru epidemiologicznego są grypa, odra, różyczka, COVID-19, polio, MPOX oraz ciężkie ostre zapalenia wątroby o nieustalonej etiologii. Prowadzone działania edukacyjno-informacyjne mają na celu zwiększenie odsetka osób zaszczepionych przeciwko większości z tych chorób.
 3. W związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie i stałym napływem do Polski obywateli tego państwa, szukających m.in. schronienia i pomocy medycznej wzmożono czujność w zakresie pojawiania się nowych przypadków chorób zakaźnych; prowadzono działania edukacyjno-informacyjne skierowane do uchodźców.
 4. W związku z sytuacją epidemiologiczną jaka panowała w Polsce oraz poza granicami Polski, w Chinach i innych krajach (COVID -19 tzn. zapalenie płuc spowodowane nowym koronawirusem SARS-CoV-2, MPOX - dawniej oспа małpia) a także konflikt zbrojny na Ukrainie i dużą liczbą imigrantów (legalnych z Ukrainy i nielegalnych z Białorusi), oraz rosnącą liczbą osób uchylających się od szczepień w celu utrzymania dobrej sytuacji epidemiologicznej powiatu niezbędne jest edukowanie społeczeństwa i propagowanie szczepień jako najskuteczniejszego sposobu w walce z niebezpiecznymi, często śmiertelnymi chorobami zakaźnymi zagrażającymi zdrowiu i życiu.
 5. Niezbędne jest prowadzenie intensywnych działań w celu ograniczaniu transmisji antybiotykoopornych szczepów bakteryjnych, np. pałeczek jelitowych Enterobacteriaceae wytwarzających karbapenemazy (CPE), w szczególności *Klebsiella pneumoniae* NDM.

2. NADZÓR NAD STANEM SANITARNO-TECHNICZNYM PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

Nadzór nad stanem sanitarno-technicznym podmiotów wykonujących działalność leczniczą realizowany był poprzez przeprowadzanie kontroli zgodnie z przyjętym harmonogramem, zaleceniami Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku i w oparciu o opracowane schematy kontroli.

Ogółem przeprowadzono 36 kontroli podmiotów wykonujących działalność leczniczą: 26 kontroli kompleksowych i 10 kontroli problemowych, w tym 5 kontroli wspólnych z innymi komórkami organizacyjnymi PSSE w Zambrowie (m.in. w zakładach karnych, szpitalu i NZOZ).

Tabela 9. Podmioty wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w PSSE w Zambrowie za 2023

Wyszczególnienie				Liczba urządzeń i obiektów						
				według ewidencji na 31 XII	skontrolowanych					
					ogółem	% skontrolowanych	Ze stwierdzonym złym stanem			
Higieniczno-sanitarnym i technicznym			Tylko higieniczno-sanitarny	tylko technicznym						
Działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze	Ogółem			1	15	7	46,7	0	0	1
	stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	szpitalne	Szpitalne ogółem	2	1	1	100	0	0	1
			w tym szpitale jednodniowe	3	0					
			w tym szpitale uzdrowiskowe	4	0					
	inne niż szpitalne	Zakłady opiekuńczo-lecznicze	5	0						
		Zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze	6	0						
		Zakłady rehabilitacji leczniczej	7	0						
		sanatoria	8	0						
		Hospicja	9	0						
		Inne	10	0						
	ambulatoryjne świadczenia zdrowotne	Przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria z izbą chorych, lecznice		11	9	5	55,6	0	0	0
		Zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne		12	2	0	0	0	0	0
		Zakłady rehabilitacji leczniczej		13	0					
		inne ogółem		14	3	1	33,3	0	0	0
		W tym uzdrowiskowe		15	0					

Tabela 10. Praktyki zawodowe wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w PSSE w Zambrowie za 2023 rok

Wyszczególnienie				Liczba urządzeń i obiektów					
				według ewidencji na 31 XII	Skontrolowanych				
					ogółem	%	Ze stwierdzonym złym stanem		
							Higieniczno-sanitarnym i technicznym*	Tylko higieniczno-sanitarnym	Tylko technicznym
Działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową	Ogółem	1	35	16	45,7	0	0	0	
	Indywidualne praktyki lekarskie ogółem	2	29	13	44,83	0	0	0	
	W tym indywidualne praktyki lekarzy dentystów	3	15	5	33,3	0	0	0	
	Indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie ogółem	4	2	0	0	0	0	0	
	W tym indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentystów	5	0						
	Grupowe praktyki lekarskie ogółem	6	4	3	75	0	0	0	
	W tym grupowe praktyki lekarzy dentystów	7	1	0	0	0	0	0	
	Indywidualne praktyki pielęgniarek	8	0						
	Indywidualne specjalistyczne praktyki pielęgniarek	9	0						
	Grupowe praktyki pielęgniarek	10	0						
	Inne	11	0						

W trakcie kontroli zwracano szczególną uwagę na podejmowane działania zapobiegające szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych w środowisku medycznym, tj. aktualność procedur, utrzymanie właściwego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń i sprzętu, oceniano prawidłowość dezynfekcji, sterylizacji, gospodarkę odpadami medycznymi oraz wykonawstwo szczepień ochronnych.

Reżim sanitarny, a co za tym idzie czystość i porządek oraz systematyczna dezynfekcja pomieszczeń w większości podmiotów była zachowana.

Nadzór epidemiologiczny, w podmiotach leczniczych polegał również na kontroli urządzeń sterylizacyjnych i prawidłowości przebiegu procesu dezynfekcji.

Aktualizowano stan wyposażenia podmiotów wykonujących działalność leczniczą w aparaturę i sprzęt sterylizacyjny. Ogółem podmioty lecznicze wyposażone były w 26 autoklawy próżniowe. Wszystkie urządzenia sterylizacyjne objęte były kontrolą wewnętrzną. Procesy sterylizacyjne sprawdzane były wskaźnikami chemicznymi i biologicznymi w sposób prawidłowy, a wyniki tych badań były udokumentowane w rejestrach.

PODSUMOWANIE

Stan sanitarno-techniczny większości podmiotów wykonujących działalność leczniczą nie budził zastrzeżeń. Na dzień 31.12.2023 r. stwierdzono nieprawidłowości natury technicznej w Szpitalu Powiatowym w Zambrowie: uszkodzenia i ubytki w płytkach zagrażające bezpieczeństwu pacjentów i pracowników, a także stwarzające trudności w utrzymaniu czystości (podłoga w korytarzu - parter i wewnętrzna klatka schodowa obiekt ul. Białostocka 24A), oznaki zawilgocenia i zagrzybienia na ścianie i suficie - Poradnia endokrynologiczna ul. Papieża Jana Pawła II nr 3, pęknięta szyba w pomieszczeniu sanitarno-higienicznym dla pacjentów (parter, w pobliżu pracowni endoskopowej).

Wystawiono 1 decyzję merytoryczną nakazującą usunięcie uchybień i 1 decyzję płatniczą na kwotę 455 zł.

3. NADZÓR NAD PLACÓWKAMI REALIZUJĄCYMI SZCZEPIENIA OCHRONNE

Państwowa Inspekcja Sanitarna sprawuje nadzór nad placówkami realizującymi szczepienia ochronne w zakresie: wykonawstwa szczepień ochronnych, gospodarności, wykorzystania szczepionek i przestrzegania zasad zachowania „łańcucha chłodniczego” podczas dystrybucji szczepionek.

W powyższym zakresie nadzorem objętych było 24 punkty szczepień (stan na 31.12.2023), w których to przeprowadzono 12 kontroli. W kontrolowanych obiektach nie stwierdzono nieprawidłowości; w protokołach kontroli odnotowywano zalecenia tj.: uzupełnienie zaległych szczepień w poszczególnych rocznikach, zaopatrzenie lodówek w rejestratory pozwalające na całodobowe kontrolowanie temperatury z funkcją powiadomienia o przekroczeniach wymaganego zakresu temperatury.

W roku sprawozdawczym szczepienia obowiązkowe wykonywane były w gabinetach lekarzy rodzinnych zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych na 2023 r.

Obserwuje się trend spadkowy wykonawstwa szczepień obowiązkowych u dzieci i młodzieży. W porównaniu do roku 2022 mniej dzieci w wieku do 1 roku życia zaszczepiono przeciw gruźlicy, wzw B, błonicy, tężcowi, krztuściowi, HiB, polio,

pneumokokom. Jeśli chodzi o szczepienia dzieci starszych sytuacja również uległa pogorszeniu.

Odnotowano wzrost liczby osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, z 125 dzieci (213 opiekunów) w roku 2022 do 138 dzieci (221 opiekunów) w 2023 r.

Nastąpił wzrost liczby osób zaszczepionych szczepionkami zalecanymi (z wyjątkiem wzw A i *Neisseria meningitidis*).

Obecność w populacji dużej liczby osób uodpornionych przeciwko danej chorobie zmniejsza prawdopodobieństwo zachorowania na tę chorobę również osób nieuodpornionych. Wiąże się z tym pojęcie odporności zbiorowiskowej (inaczej odporności populacyjnej, odporności stadnej lub odporności grupowej) – jest to ochrona osób nieuodpornionych w wyniku zaszczepienia wysokiego odsetka społeczeństwa. Pojęcie to ma zastosowanie dla chorób, które przenoszą się z człowieka na człowieka (nie dotyczy takich chorób jak tężec, kleszczowe zapalenie mózgu czy wścieklizna). Próg odporności zbiorowiskowej jest definiowany jako odsetek osób uodpornionych w populacji, po osiągnięciu którego liczba nowych zakażonych zaczyna się zmniejszać, zwykle wymaga 90-95% populacji odpornej. Jednak procentowy wskaźnik osób uodpornionych poprzez szczepienie ma różną wartość w zależności od choroby. Dla przykładu, w przypadku odrzy taki „próg bezpieczeństwa” wynosi aż 95%, dla krztuśca szacowany jest na 92-94%, błonicy i różyczki na 83-86%, świnki na 75-86%. Co oznacza, że tyle osób w populacji musi być odpornych na daną chorobę, żeby nie doszło do zakażeń na większą skalę. **Dzięki odporności zbiorowiskowej szczepienie chroni nie tylko osobę zaszczepioną, ale dodatkowo również najsłabszych, którzy nie mogą być zaszczepieni ze względu na przeciwwskazania, ponieważ są za mali na szczepienie (niemowlęta) lub chorują przewlekłe.**

Np. procent zaszczepienia w 2023 r. przeciw odrze, śwince, różyczce w powiecie zambrowskim dzieci w 6 roku życia (urodzonych w 2018 r.) wynosi 78,4%, czyli jest zbyt niski w przypadku ochrony przeciw odrze, różyczce a zadowalający jeśli chodzi o świnkę.

W związku z trendem spadkowym w zakresie szczepień podejmowano działania edukacyjno-promujące szczepienia ochronne obowiązkowe i zalecane poprzez W związku z powyższym podejmowano działania edukacyjno-promujące szczepienia ochronne obowiązkowe i zalecane poprzez przysyłanie pism do rodziców dzieci uchylających się, umieszczanie artykułów na lokalnych portalach oraz na profilu Facebook stacji zachęcających do uzupełnienia brakujących szczepień, korzystania ze szczepień zalecanych (grypa, ospa wietrzna, meningokoki, HPV), dobrodziejstw płynących ze szczepień oraz zagrożeń jakie niesie brak

przyjęcia szczepionki, a także o konsekwencjach uchylania się od ww. obowiązku. Przesłano 18 upomnień do rodziców dzieci uchylających się, przeprowadzono 1 rozmowę z matką dziecka uchylającego się w siedzibie stacji, 5 rozmów telefonicznych oraz przesłano 21 pism wzywających do wykonania szczepień. W wyniku podjętych działań zostało zaszczepionych 8 dzieci.

Instruowano personel medyczny w zakresie Programu Szczepień Ochronnych, stosowania szczepionek (np. wykorzystania szczepionki Prevenar 13, p/HPV, p/Covid-19), wzmożenia nadzoru nad ostrymi porażeniami wiotkimi, odrą, świnką, różyczką, przypomnienie procedur dot. pokąsań przez zwierzęta (zagrożenie zakażeniem wirusem wścieklizny),

Obniżenie wykonawstwa szczepień spowodowane zostało również m.in.: stałymi i czasowymi przeciwwskazaniami do szczepień z powodu zachorowań.

W ramach działań profilaktycznych zostało zaszczepionych:
- przeciw grypie 945 osób (więcej niż w roku poprzednim);

- Przeciw HPV 17 osób - nie dotyczy osób szczepionych w ramach powszechnego programu szczepień przeciw HPV,
 - przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu - 42 osób (więcej niż w 2022 r.)
 - Zakażenia *Neisseria meningitidis*: 10 osób, mniej niż w 2022 r.
 - błonicy: 3 osoby (więcej niż w 2022 r.)
- ospie wietrznej: 37 osób (więcej niż w 2022 r.),
 - przeciw wzw B: 168 (więcej niż w 2022 r.).

Planowanie zapotrzebowania na szczepionki odbywa się na podstawie zużycia szczepionek w roku poprzednim, przypuszczalnej liczby urodzeń, programu szczepień ochronnych, liczby dzieci w poszczególnych rocznikach oraz analizy wykonawstwa szczepień i rozchodu szczepionek.

Szczepionki przekazywane są z Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku, przechowywane w PSSE Zambrów do chwili odebrania ich przez pracowników punktów szczepień, najczęściej w ciągu 1-3 dni roboczych. Szczepionki magazynowane w kontrolowanych przez pracowników PSSE w Zambrowie punktach szczepień były przechowywane w prawidłowej temperaturze, w większości przypadków łańcuch chłodniczy był zachowany.

W roku sprawozdawczym do PSSE w Zambrowie wpłynęły 2 zgłoszenia wystąpienia niepożądanych odczynów poszczepiennych:

- 1 NOP łagodny po szczepieniu p/błonicy, tężcowi, krztuścowi (IV dawka), poliomyelitis (III dawka), p/odrze, śwince i różyczce (I dawka);
- 1 NOP poważny po szczepieniu p/błonicy, tężcowi, krztuścowi (II dawka), wirusowemu zapaleniu wątroby typu B (III dawka), pneumokokom (II dawka) i *Haemophilus influenzae* typ b (II dawka), poliomyelitis (I dawka), rotawirusom (III dawka).

PODSUMOWANIE

W związku z sytuacją epidemiologiczną jaka panuje poza granicami Polski, np. w Ukrainie (odra, polio) czy Rumunii (odra) a także w innych województwach oraz rosnącą liczbą osób uchylających się od szczepień w celu utrzymania dobrej sytuacji epidemiologicznej powiatu niezbędne jest edukowanie społeczeństwa i propagowanie szczepień jako najskuteczniejszego sposobu w walce z niebezpiecznymi, często śmiertelnymi chorobami zakaźnymi zagrażającymi zdrowiu i życiu.

4. NADZÓR NAD JAKOŚCIĄ ZDROWOTNĄ ŻYWNOŚCI ORAZ WARUNKAMI ZDROWOTNYMI PRODUKCJI I OBROTU PRZEDMIOTAMI UŻYTKU, MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ

4.1 Charakterystyka ogólna obiektów nadzorowanych

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w powiecie zambrowskim w **2023** roku w ewidencji znajdowało się **506** zakładów żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością. Łącznie spośród obiektów ujętych w ewidencji skontrolowano **198**. Dokonano oceny według kryteriów ustalonych w obowiązujących arkuszach w **143** obiektach. Spośród zakładów znajdujących się w rejestrze **wszystkie zakłady w Zambrowie** posiadają wdrożone zasady GHP/GMP, natomiast **116** system HACCP. Łącznie przeprowadzono w nadzorowanych obiektach **295** kontroli i rekontroli.

W rezultacie prowadzonego w **2023 roku** nadzoru sanitarnego w zakresie bezpieczeństwa żywności wydano **3 decyzje administracyjne nakazowe**.

Za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono **6 mandatów karnych** na kwotę **2 000 zł**. Zawiadomień do prokuratury nie kierowano.

Wydano **16 decyzji płatniczych** na kwotę **2 119 zł** - obciążające przedsiębiorców.

Wydano **19 decyzji zatwierdzających** zakład w związku z wnioskami przedsiębiorców o zatwierdzenie i wpis do rejestru zakładów będących pod nadzorem PIS oraz **6 decyzji** dotyczących rozszerzenia prowadzonej działalności.

Wydano **17 decyzji** dotyczących wykreślenia zakładów podlegających urzędowej kontroli.

W roku 2023 do badań laboratoryjnych w kontrolowanych obiektach żywności, żywienia, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na terenie miasta Zambrów pobrano i zbadano łącznie **189 próbek**.

Wszystkie pobrane próbki spełniały wymagania obowiązującego prawa. Próbek nie kwestionowano.

4.2. Ocena sposobu żywienia w zakładach zamkniętych żywienia zbiorowego

W 2023 r. pod nadzorem PPIS w Zambrowie znajdowało się 26 zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego, w tym:

- 1 blok żywienia w szpitalu, w systemie cateringowym,
- 10 stołówek szkolnych (w tym 4 z żywieniem w systemie cateringowym),
- 7 stołówek w przedszkolach (w tym 1 z żywieniem w systemie cateringowym),
- 2 stołówki w żłobku (w tym 1 z żywieniem w systemie cateringowym),
- 1 stołówka w bursie,
- 1 stołówka w domu dziecka,
- 1 stołówka w zakładach specjalnych i wychowawczych,
- 3 inne zakłady żywienia.

W 2023 r. skontrolowano **22 zakłady** żywienia zbiorowego zamkniętego. Badano sposób

żywienia poprzez ocenę teoretyczną jadłospisów. Analiza jadłospisów wykazała, że były one układane zgodnie z zachowaniem zasad racjonalnego żywienia (różnorodna technika przyrządzania potraw, urozmaicenie, sezonowość produktów, stosowanie dodatków owocowo-warzywnych).

Do oceny laboratoryjnej **pobrano 1 posiłek obiadowy w szkole podstawowej oraz 1 zestawienie dekadowe z bursy szkolnej.** Posiłek obiadowy zakwestionowano ze względu na zbyt wysoką zawartość chlorku sodu oraz zbyt niską wartość energetyczną i niską zawartość węglowodanów i białek. Zestawienia dekadowe również zakwestionowano ze względu na nieprawidłową (zbyt niską) wartość energetyczną, zawartość żelaza i wapnia (zbyt niska).

4.3. Nadzór nad bezpieczeństwem środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością w odniesieniu do kontroli poziomu zanieczyszczeń chemicznych, mikrobiologicznych, biologicznych i fizycznych produkowanych i wprowadzanych do obrotu

W 2023 r. na terenie powiatu zambrowskiego pobrano 189 wszystkich próbek. Zgodnie z „*Planem pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu krajowego dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie powiatu zambrowskiego na rok 2023 r.*” oraz „*Harmonogramem pobierania próbek do pomiaru zawartości izotopów cezu i strontu w produktach żywnościowych, wodzie wodociągowej i powierzchniowej oraz paszach w warunkach normalnych*” łącznie pobrano próbek w tym:

- 162 próbki żywności,
- 20 próbek sanitarnych,
- 1 próbkę posiłku,
- 1 zestawienia dekadowe,
- 2 próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 2 próbki tłuszczów do smażenia (w trakcie kontroli),
- 1 próbkę pasz zielonych (trawy).

a) w zakładach produkcyjnych pobrano 24 próbki:

- ❖ 4 próbki w kierunku pomiaru zawartości izotopów cezu,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczania pozostałości pestycydów,
- ❖ 1 próbkę w kierunku mykotoksyn,
- ❖ 10 próbek w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych,
- ❖ 2 próbki w kierunku oznaczenia metali szkodliwych dla zdrowia,
- ❖ 5 próbek sanitarnych,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia kryteria czystości substancji dodatkowych i rozpuszczalników ekstrakcyjnych;

b) w zakładach obrotu żywnością pobrano 140 próbek:

- ❖ 12 próbek w kierunku oznaczania pozostałości pestycydów,
- ❖ 11 próbek w kierunku oznaczenia metali szkodliwych dla zdrowia,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia azotanów,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia 3 MCPD,
- ❖ 67 próbek w kierunku zanieczyszczeń,
- ❖ 6 próbek w kierunku znakowania oraz oznaczenia zawartości witamin i składników mineralnych i innych składników wykazujących efekt odżywczy lub fizjologiczny w suplementach diety,
- ❖ 4 próbki w kierunku mykotoksyn,

- ❖ 9 próbek w kierunku oznaczenia histaminy,
- ❖ 7 próbek w kierunku oznaczenia zawartości substancji dodatkowych,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia GMO,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia środków spożywczych poddanych promieniowaniu jonizującemu,
- ❖ 2 próbki w kierunku oznaczenia żywności dla wybranych grup,
- ❖ 2 próbki w kierunku oznaczenia WWA,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia akryloamidu,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia alkaloidów pirolizydynowych,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia kwasu erukowego,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe u bakterii zoonotycznych i komensalnych,
- ❖ 1 próbkę w kierunku oznaczenia glutenu,
- ❖ 6 próbek w kierunku pomiaru zawartości izotopów cezu (Cs-137),
- ❖ 4 próbki sanitarne,
- ❖ 1 próbkę w kierunku skażeń promieniotwórczych;

c) w zakładach żywienia zbiorowego otwartego pobrano 7 próbek:

- ❖ 2 próbki do badań w kierunku pomiaru zawartości izotopów cezu (Cs-137) - (mięso wieprzowe),
- ❖ 5 próbek w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych;

d) w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego pobrano 5 próbek:

- ❖ 1 zestawienie dekadowe (zakwestionowane ze względu na nieprawidłową wartość energetyczną, zawartość witaminy C i żelaza),
- ❖ 1 posiłek obiadowy (zakwestionowany ze względu na zbyt wysoką zawartość chlorku sodu),
- ❖ 3 próbki sanitarne;

e) w zakładach obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością:

- ❖ 2 próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością;

f) 1 próbkę trawy zielonej w do badań w kierunku pomiaru zawartości izotopów cezu (Cs-137).

Kwestionowane próbki żywności, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz sanitarne pobrane zgodnie i poza planem w 2023 r. - pobranych próbek do badań laboratoryjnych nie kwestionowano.

Ogólna liczba próbek sanitarnych pobranych i kwestionowanych - pobranych próbek nie kwestionowano.

Liczba próbek żywności, wymazów sanitarnych itp. pobranych w ramach działań wynikających z opracowania ogniska zbiorowego zatrucia pokarmowego - pobrano 8 próbek wymazów sanitarnych, próbek tych nie kwestionowano.

4.4. Nadzór nad zakładami produkcji, dystrybucji oraz wprowadzającymi do obrotu suplementy diety, żywności dla określonych grup oraz środki spożywcze wzbogacane, w tym sprzedaży internetowej, z uwzględnieniem przestrzegania wymagań dotyczących znakowania, prezentacji i reklamy oraz obecności składników, które nie powinny być stosowane w składzie suplementów diety, w tym zamieszczanych oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych

Na terenie powiatu zambrowskiego w 2023 r. funkcjonowały 4 zakłady produkujące suplementy diety, 1 hurtownia suplementów diety, 1 hurtownia farmaceutyczna oraz 1 sklep zielarsko-medyczny, 11 aptek oraz poza wymienionymi podmiotami specjalistycznymi zakłady obrotu żywnością, dla których obrót środkami spożywczymi prozdrowotnymi stanowi działalność marginalną.

Zakres kontroli przeprowadzanych w obrębie omawianej grupy asortymentowej obejmował w szczególności ocenę:

- znakowania opakowań pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa,
- sposobu prezentacji i reklamy ocenianych produktów,
- warunków produkcji, wprowadzania do obrotu, przechowywania i ekspozycji,
- prawidłowości zamieszczanych oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych,
- terminów przydatności do spożycia i dat minimalnej trwałości.

W ramach nadzoru nad żywnością dla określonych grup objęto kontrolą 5 obiektów obrotu żywnością, w których dokonano 5 kontroli.

W ramach prowadzonych kontroli oceniono sposób znakowania **9 partii środków specjalnego przeznaczenia**. Nieprawidłowości nie stwierdzono, znakowanie oceniono jako prawidłowe.

Do badań laboratoryjnych pobrano **4 próbki** żywności przeznaczonej dla niemowląt i małych dzieci (badania w kierunku oznaczenia: mykotoksyn, NNKT, kwasu erukowego, znakowania), których nie kwestionowano.

Ocenę spełnienia obowiązujących wymagań przy wprowadzaniu do obrotu, żywności wzbogacanej przeprowadzono odpowiednio w 6 obiektach obrotu żywnością, w których dokonano 6 kontroli tematycznych.

W trakcie przedmiotowych kontroli oceniono sposób znakowania **13 partii** środków spożywczych wzbogacanych, w tym 5 partii oceniono pod względem prawidłowości zamieszczonych oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności, innych niż oświadczenia odnoszące się do zmniejszenia ryzyka choroby oraz rozwoju i zdrowia dzieci. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

W 2023 r. do badań laboratoryjnych nie pobierano próbek żywności wzbogacanej.

Zagadnienie nadzoru nad suplementami diety produkowanymi i wprowadzanymi do obrotu na terenie powiatu zambrowskiego realizowano podczas kontroli zakładów produkcyjnych i obiektów obrotu suplementami diety.

Na terenie działania PPIS w Zambrowie w 2023 r. działalność prowadziły **4 zakłady produkcji suplementów diety**:

- 1) *Zakład Produkcyjny Suplementów Diety* – prowadzący działalność w zakresie produkcji suplementów diety na bazie surowców proszkowanych, trwałych mikrobiologicznie, produkcji masel orzechowych oraz konfekcjonowania suplementów diety w proszku, w postaci kapsułek i tabletek oraz olejów kokosowych w opakowania jednostkowe oraz produkcji suplementów diety w postaci kapsułek, produkcja oraz konfekcjonowanie suplementów diety w formie saszetek z proszkiem i płynnej, sosów słodkich i wytrawnych, żywności wzbogacanej w formie płynnej oraz konfekcjonowanie owoców w formie żelu.
- 2) *Zakład Produkcji Suplementów Diety* – prowadzący działalność w zakresie produkcji i wprowadzania do obrotu mikronizowanych produktów pochodzenia roślinnego przeznaczonych jako składnik mieszanek spożywczych (błonnik owsiany, jabłkowy, kakaowy, marchwiowy); suszenia wyłoków jabłkowych i aroniowych; oczyszczania mechanicznego pestek: truskawki, maliny, aronii oraz pakowanie w opakowania transportowe pod zamówienia zakładów produkcyjnych; magazynowania surowców: suszu owocowego, ziołowego, zbożowego, pestek owoców i warzyw w opakowaniach transportowych, papierowych, workach typu BIG-BAG; produkcji kontraktowej na zlecenie suplementów diety w postaci proszku, kapsułek i tabletek pakowanych w opakowania jednostkowe, a następnie transportowe.
- 3) *Zakład Produkcyjny Suplementów Diety* - prowadzący działalność w zakresie produkcji usługowej suplementów diety w postaci proszku, kapsułek i tabletek pakowanych w opakowaniach jednostkowych i transportowych.
- 4) *Zakład Produkcyjny* – produkcja błonnika pokarmowego mikronizowanego z suszonych owoców, warzyw i zbóż – usługowo, z powierzonych surowców w opakowaniach jednostkowych i transportowych.

W 2023 r. nie wnioskowano o wydanie *Świadectwa spełniania wymagań zdrowotnych przez środek spożywczy*; złożono 7 wniosków o wydanie zaświadczeń *Free Sale Certificate*- wydano 146 zaświadczeń.

Na terenie powiatu zambrowskiego zarejestrowane są 2 podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie pośrednictwa w sprzedaży produktów na odległość.

Pracownicy sekcji BŻ monitorowali witryny i aukcje internetowe przedsiębiorców prowadzących sprzedaż środków spożywczych na odległość.

W 2023 r. ocenę spełnienia obowiązujących wymagań dot. produkcji i wprowadzania do obrotu suplementów diety przeprowadzano w trakcie kontroli:

- 2 zakładów produkcyjnych (2 kontrole kompleksowa, 2 kontrole tematyczne, 9 kontrole interwencyjne w tym 2 dot. zgłoszenia w systemie RASFF),
- 2 hurtownie spożywcze (2 kontrole kompleksowe, 4 kontrole interwencyjne w tym 1 dot. zgłoszenia w systemie RASF oraz 1 stanowiąca monit klienta dot. strony internetowej przedsiębiorcy, 2 kontrole sprawdzające),
- 1 sklepu zielarskiego (1 kontrola tematyczna, 4 kontrole interwencyjne dot. zgłoszeń RASFF),
- 1 supermarketu (1 kontrola kompleksowa),
- 4 sklepy spożywcze (4 kontrole kompleksowe)
- 2 apteki (2 kontrole interwencyjne dot. powiadomień).

Oceniono 10 partii suplementów diety. 4 partie oceniono pod względem prawidłowości zamieszczonych oświadczeń zdrowotnych dotyczących żywności, innych niż oświadczenia

odnoszące się do zmniejszenia ryzyka choroby oraz rozwoju i zdrowia dzieci.

W ramach prowadzonych kontroli w zakresie nadzoru nad produkcją suplementów diety w 2023 r. skontrolowano 2 zakłady zlokalizowane na terenie powiatu zambrowskiego. Nie wykazano nieprawidłowości w zakresie oceny stanu sanitarnego zakładów oraz procesu produkcji.

W ramach prowadzonych kontroli w zakresie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu suplementów diety w 2023 r. w trakcie 3 kontroli interwencyjnych (2-przekazanie przez PPIS, 1- monit klienta) dokonano kontroli zakładu i przeglądu stron internetowej, oceniono informacje udostępniane dla klienta dokonującego zakupów na odległość w odniesieniu do 3 partii suplementów diety. W wyniku tych czynności stwierdzono stosowanie nieautoryzowanych oświadczeń zdrowotnych dotyczących żywności, innych niż oświadczenia odnoszące się do zmniejszania ryzyka choroby oraz rozwoju i zdrowia dzieci oraz sformułowań przypisujących składnikom suplementów diety właściwości leczniczych. Właściciel kontrolowanej strony internetowej poinformował PPIS w Zambrowie, przed upływem 7 dni od dnia kontroli, iż firma podjęła decyzję o usunięciu ze sklepu internetowego www.ostrovit.com nieautoryzowanych oświadczeń zdrowotnych opisanych w protokołach. W wyniku prowadzonych czynności sprawdzających, stwierdzono usunięcie nieautoryzowanych oświadczeń zdrowotnych oraz sformułowań przypisujących składnikom suplementów diety właściwości leczniczych.

W 2023 r. do PPIS w Zambrowie wpłynęły 2 postanowienia Głównego Inspektora Sanitarnego w odniesieniu do 2 suplementów diety informujące o rozpoczęciu postępowania wyjaśniającego, o którym mowa w art. 30 ust 1 ustawy b.ż.ż oraz zobowiązujące przedsiębiorcę w 2 przypadkach do przedłożenia opinii Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, mającej na celu wyjaśnienie czy przedmiotowe produkty nie spełniają wymagań produktu leczniczego, określonych przepisami prawa farmaceutycznego W przedmiotowych sprawach przeprowadzono czynności kontrolne, wykazano nieprawidłowości. Producent zrezygnował z wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przed wszczęciem postępowania administracyjnego.

W 2023 r. pobrano 7 próbek suplementów diety do badania w kierunku oznaczenia zawartości witamin, składników mineralnych i innych substancji wykazujących efekt odżywczy i/lub fizjologicznych, oznaczenia substancji dodatkowych. Pobrane próbki suplementów diety nie były kwestionowane.

W ramach prowadzonych działań w zakresie nadzoru nad suplementami diety przeprowadzono 2 kontrole interwencyjne (1- powiadomienie RSASFF, 1- monit klienta) które zakończyły się wydaniem decyzji nakazujących wycofanie z obrotu wprowadzanych suplementów diety (1 - stosowanie składników w dawkach niezgodnych z uchwałami Zespołu do Spraw Suplementów Diety, 1- stosowanie niedozwolonej nowej żywności w suplementach diety).

Pracownicy na bieżąco śledzili uchwały Zespołu ds. suplementów diety publikowane na stronie www.gis.gov.pl oraz odpowiedzi Głównego Inspektora Sanitarnego na powiadomienia o wprowadzeniu po raz pierwszy do obrotu składane przez przedsiębiorców w trybie art. 29 ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia a zawarte w nich informacje wykorzystywali w pracy bieżącej.

Podczas kontroli nie stwierdzono wprowadzania do obrotu środków spożywczych będących nową żywnością. W związku z tym nie oceniano znakowania ww. środków spożywczych pod względem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa dla nowej żywności i nowych składników żywności.

Zintensyfikowanie nadzoru w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących znakowania, prezentacji i reklamy

Nadzór nad powyższymi wymaganiami, określonymi w szczególności przepisami: ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, rozporządzenia 1169/2011 z dnia 25.10.2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności (...), rozporządzenia 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 20.12.2006 r. w sprawie oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych dotyczących żywności, rozporządzenia Komisji nr 432/2012 z dnia 16.05.2012 r. ustanawiającego wykaz dopuszczonych oświadczeń zdrowotnych dotyczących żywności, innych niż oświadczenia odnoszące się do zmniejszenia ryzyka choroby oraz rozwoju i zdrowia dzieci, rozporządzenia WE nr 609/2013 z dnia 12.06.2013 r. w sprawie żywności przeznaczonej dla niemowląt i małych dzieci (...) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 października 2007 r. w sprawie składu oraz oznakowania suplementów diety, realizowano w szczególności poprzez ocenę prawidłowości znakowania 32 partii produktów z grupy żywności prozdrowotnej. Uszczegóławiając, oceniono:

- 10 partii suplementów diety,
- 9 partii żywności dla określonych grup,
- 13 partii żywności wzbogacanej.

4.5. Realizacja programu oceny stanu żywienia pacjentów w szpitalach na podstawie jadłospisów/posiłków

Na terenie powiatu zambrowskiego w 2023 r. funkcjonował **1 blok żywienia w szpitalu**. Pacjentom przebywającym na poszczególnych oddziałach szpitala zapewnia się całodienne wyżywienie w systemie cateringowym. Posiłki są dostarczane ze Szpitala Wojewódzkiego w Łomży.

W 2023 r. dokonano w ww. podmiocie **1 kontroli kompleksowej**. Oceniono go na podstawie analizy ryzyka wykonanej z wykorzystaniem arkusza oceny zakładu żywienia zbiorowego. Zgodnie z kryteriami ww. arkusza ryzyko dla ocenianego zakładu jest średnie.

Podczas kontroli dokonano oceny żywienia pacjentów szpitala na podstawie „*Arkusza oceny dekadowej jadłospisów*”. Sposób żywienia pacjentów według diety podstawowej (ogólnej) oceniono jako zadowalający, z uwagi na to, iż brak jest II śniadania i podwieczorków, co powoduje wydłużenie przerw między posiłkami oraz udział roślin strączkowych suchych tylko w dwóch posiłkach w dekadzie. Udzielono instruktażu osobie obecnej przy kontroli, aby podczas układania jadłospisu wzięto pod uwagę powyższy aspekt.

W 2023 r. nie pobierano w ww. zakładzie próbek posiłków i zestawień dekadowych.

4.6 Ocena sposobu rozpatrywania skarg i interwencji

W 2023 r. do Państwowej Inspekcji Sanitarnej powiatu zambrowskiego wpłynęło **16 sygnałów** od ludności dotyczących niespełnienia przez przedsiębiorców postanowień obowiązującego prawa żywnościowego. Dotyczyły one głównie:

- niewłaściwej jakości wprowadzanych do obrotu środków spożywczych, w tym suplementów diety,
- niezachowania właściwych warunków higienicznych przy produkcji w zakładzie żywienia zbiorowego otwartego,
- serwowania niewłaściwej jakości posiłków w zakładzie żywienia zbiorowego

otwartego,

- wprowadzania do obrotu suplementów diety niewłaściwie znakowanych oraz z niewłaściwym składem ilościowo-jakościowym produktów.

W związku z przekazywanymi sygnałami podejmowano działania kontrolno-wyjaśniające, mające na celu potwierdzenie ich zasadności. Biorąc to pod uwagę przeprowadzono 16 kontroli interwencyjnych. Naruszenia obowiązujących przepisów prawa stwierdzono w trakcie 3 kontroli. W jednym przypadku osobę winną zaniedbań ukarano nakładając 1 mandat karny na kwotę 400 zł. W dwóch pozostałych wszczęto postępowanie administracyjne. Przedsiębiorca winny naruszeń prawa żywnościowego usunął nieprawidłowości odnotowane w zakładzie przed wydaniem decyzji, o czym powiadomił PPIS w Zambrowie.

W przypadku sygnałów wnoszonych z podaniem danych adresowych, udzielano odpowiedzi osobom interweniującym, informując ich o sposobie załatwienia sprawy.

PODSUMOWANIE:

1. Oceniając stan sanitarny zakładów żywnościowo-żywnościowych za rok 2023 można stwierdzić, że stan sanitarny w obiektach skontrolowanych nie uległ zmianie w stosunku do lat ubiegłych, z uwagi na brak obiektów ocenionych jako niezgodne na podstawie przeprowadzonych analiz ryzyka poszczególnych obiektów. Niemniej jednak zdarzają się przypadki stwierdzenia niewłaściwego stanu sanitarnego w zakładzie, co świadczy o braku kontroli wewnętrznej. Wystąpiły one sporadycznie w zakładach obrotu żywnością i dotyczyły niewłaściwych warunków przechowywania środków spożywczych nietrwałych. W obiektach, których stwierdzono nieprawidłowości zostanie wzmożony nadzór sanitarny.
2. Ocena laboratoryjna środków spożywczych w 2023 roku nie wykazała próbek niezgodnych z wymaganiami.
3. W dalszym ciągu stwierdzane są trudności we wdrażaniu systemu HACCP w małych zakładach produkcyjnych, w zakładach żywienia zbiorowego oraz w zakładach obrotu. Pomimo opracowanej dokumentacji w zakresie HACCP, w licznych zakładach system kontroli nie jest jednak stosowany w praktyce. W związku z tym nadal będą kontynuowane wzmożone działania kontrolno-represyjne w tym zakresie.
4. Sposób żywienia w większości placówek żywienia zbiorowego zamkniętego nie uległ zmianie. Przeprowadzone w 2023 r. badania laboratoryjne posiłków oraz zestawień dekadowych wykazały nieprawidłowości składu posiłków. W związku z tym należy kontynuować działania edukacyjne w tym temacie kierowane do osób zajmujących się organizacją żywienia, jak też lokalnych władz samorządowych.

5. OCENA SANITARNA POWIATU ZAMBROWSKIEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ

5.1 Zaopatrzenie ludności w wodę do spożycia przez ludzi

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków - nadzór nad jakością wody sprawują organa Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W celu poprawy zaopatrzenia ludności w wodę prowadzono systematyczny nadzór nad jej jakością w wodociągach zgodny z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r.,

poz. 2294). Przebadano wodę ze wszystkich czynnych urządzeń wodnych: 17 wodociągów publicznych oraz 1 wodociągu lokalnego.

1. Liczba ludności ogółem w powiecie wynosi: 41 550

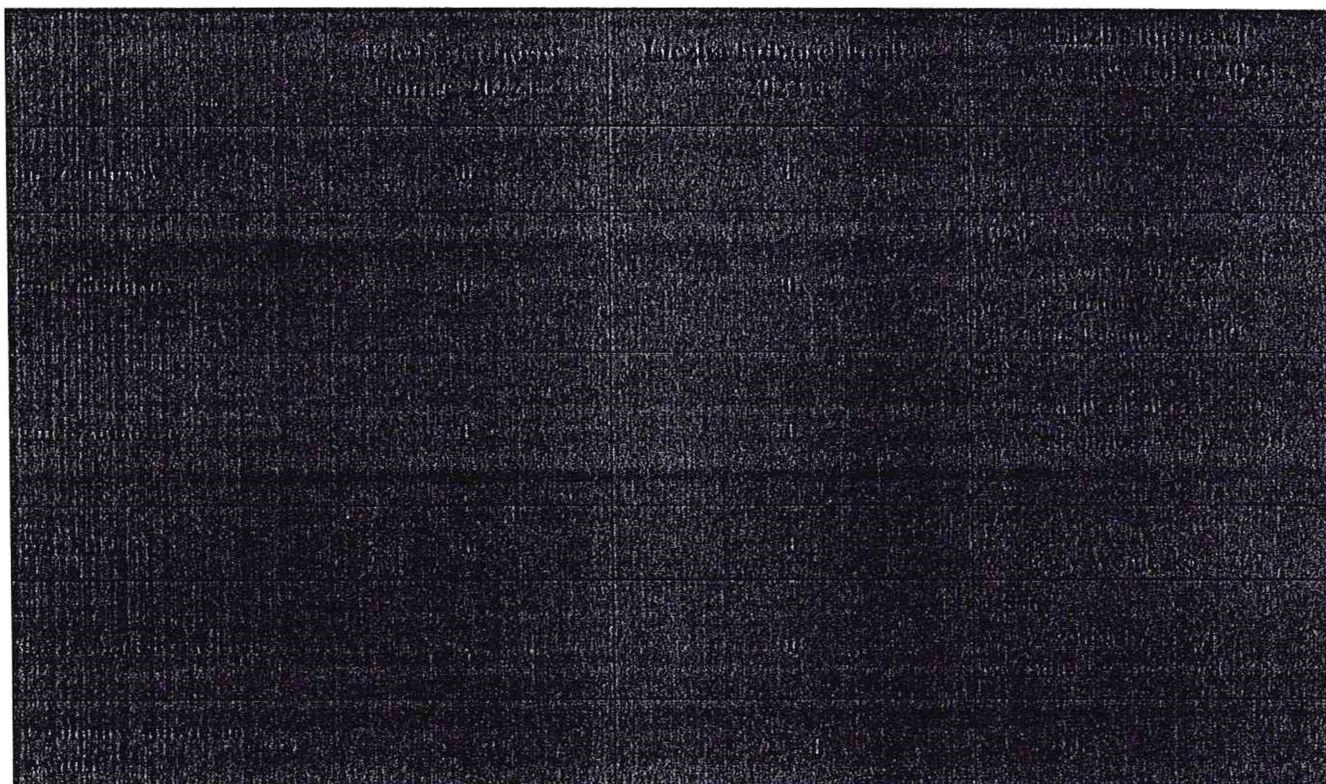
- m. Zambrów: 21 004
- gm. Zambrów: 8 727
- gm. Kołaki Kościelne: 2 165
- gm. Rutki: 5 103
- gm. Szumowo: 4 551

2. Liczba ludności korzystającej z wody o kontrolowanej jakości ogółem w powiecie wynosi: 43 816

- m. Zambrów: 21 004
- gm. Zambrów: 8 727
- gm. Kołaki Kościelne: 2 165
- gm. Rutki: 5 103
- gm. Szumowo: 4 551

3. Liczbę ludności korzystającej z wody, dla której jakość była kwestionowana przedstawia tabela nr 11:

Tabela 11. Liczba ludności korzystająca z wody, której jakość kwestionowano

4. Liczba ludności korzystającej z wody o **niekwestionowanej jakości**: w wodociągach nie wymienionych w powyższej tabeli jakość wody przez cały rok odpowiadała wymaganiom obowiązującego rozporządzenia.

5. Wykaz miejscowości, na terenie których w 2023 r. kwestionowano jakość wody przeznaczonej do spożycia oraz czas trwania przekroczeń dla parametrów, których wartości nie odpowiadały obowiązującym normatywom (dla poszczególnych gmin):

gm. Kołaki Kościelne:

a. **w. Zanie Leśnica:** Podłatki Małe, Podłatki Duże, Zanie Leśnica, Krusze Łubnice, Wiśniówek Wertyce, Cholewy Kołomyja, Kossaki Borowe, Gosie Małe, Gosie Duże, Łubnice Krusze(mętność, żelazo i mangan – 8 dni)

b. **w. Szczodruchy:** Szczodruchy, Łętowo Dąb, Głodowo Dąb, Czarnowo Dąb, Sanie Dąb, Wróble, Arciszewo, Rębiszewo Zygały, Gunie Ostrów, Czosaki Dąb, Ćwikły Krajewo, Ćwikły Rupie (b.gr.coli-14 dni, enterokoki 2 dni);

gm. Rutki Kossaki:

a. **w. Grądy Woniecko:** Grądy Woniecko (b. gr. coli - 33 dni, ogólna liczba mikroorganizmów i mętność - 31 dni);

gm. Zambrów:

a. **w. Zanie Leśnica:** Gardlin, Konopki Jałbrzyków Stok, Koziki Jałbrzyków Stok, Szeligi Leśnica, Pęsy Lipno, Łady-Borowe, Łady Polne, Szeligi Kolonia, Wiśniewo, Ciecioriki (mętność, żelazo i mangan – 8 dni),

b. **w. Szczodruchy:** Wierzbowo Wieś, Nowe Wierzbowo, Grabówka (b. gr. coli 14 dni, enterokoki 2 dni),

c. **w. Czerwony Bór:** Czerwony Bór, Bacze Mokre (b. gr. coli - 2 dni);

gm. Szumowo:

a. **w. Pęchratka Polska:** Pęchratka Polska, Rynoły, Paproć Mała (b. gr. coli 33 dni, ogólna liczba mikroorganizmów 19 dni, mangan – 36 dni),

b. **w. Wyszomierz:** Wyszomierz Wielki, Radwany Zaorze, Mroczyki Stylągi, Zaręby Jartuzy, Stryjki (mangan – 289 dni).

Listę parametrów, dla których w trakcie 2023 roku stwierdzono w wodzie wartości nie odpowiadające normatywom wraz z przyporządkowaną liczbą wodociągów, w których stwierdzono przekroczenie oraz liczbą ludności spożywającą taką wodę przedstawia tabela nr 12:

Tabela 12. Parametry, które w trakcie roku 2023 nie odpowiadały normatywom higienicznym

Lista parametrów	Liczba wodociągów	Liczba ludności
mangan	3	3 095 osoby: w. Pęchratka Polska - 550 w. Wyszomierz Wielki – 365 w. Zanie Leśnica – 2 180
mętność	2	2 957 osób: w. Zanie Leśnica - 2 180 w. Grądy Woniecko - 777

żelazo	1	2 180 osób: w. Zanie Leśnica – 2 180
bakterie g. coli	4	2 623 osób: w. Grądy Woniecko – 777 w. Szczodrchuty – 1 026 w. Czerwony Bór – 270 w. Pęchratka Polska – 550
ogólna liczba mikroorganizmów	2	1 327 osoby: w. Grądy Woniecko – 777 w. Pęchratka Polska – 550
enterokoki	1	1 026 osoby: w. Szczodrchuty – 1 026

6. Wykaz producentów wody zaopatrujących ludność na terenie powiatu zambrowskiego

□□Zambrowskie Ciepłownictwo i Wodociągi Sp. z o.o., 18-300 Zambrów, ul Papieża J. P. II 5.

- Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o., 18-305 Szumowo, ul. Przemysłowa 5.
- Urząd Gminy Kołaki Kościelne, 18-315 Kołaki, ul. Kościelna 11.
- Spółdzielnia Mieszkaniowa „NAREW”, Grądy Woniecko 16/11, 18-312 Rutki.
- Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o., 18-312 Rutki, ul. 11-Listopada 7.
- Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Łomży Sp. z o.o., ul. Mikołaja Kopernika 9A, 18-400 Łomża
- Zakład Wodociągów, Kanalizacji i Energetyki Ciepłej Sp. z o.o., ul. 1 – go Maja 6, 18-200 Wysokie Mazowieckie.

W 2023 r. wydano 4 decyzje – były to decyzje zakazujące korzystania z wody: wodociąg Grądy Woniecko gm. Rutki Kossaki, w. Szczodrchuty gm. Kołaki Kościelne, w. Czerwony Bór, gm. Zambrów oraz w. Pęchratka Polska, gm. Szumowo. Decyzji na stan sanitarno - techniczny nie wystawiono.

Na terenie działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zambrowie konsumenci o jakości wody mogą dowiedzieć się z komunikatów zamieszczonych na tablicach ogłoszeń urzędów gmin i poszczególnych wsiach. Informacje o jakości wody gminy umieszczają, także na swoich stronach internetowych i przesyłają za pomocą smsów.

Działania naprawcze przeprowadzone przez przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne

Jakość wody w nadzorowanych wodociągach nie odbiegała od wymagań zawartych w części B załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia, w związku z czym PPIS w Zambrowie nie udzielił w 2023 r. derogacji i nie było podstaw do podjęcia przez producentów wody działań naprawczych w tym zakresie.

Przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne każdorazowo po otrzymaniu wyniku jakości wody nie spełniającej wymagań zawartych w pozostałych częściach załącznika nr 1 do ww. rozporządzenia podejmowali działania naprawcze. Informowali o tym Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zambrowie.

Dokonana ocena realizacji kontroli wewnętrznej prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowo - kanalizacyjne (na zasadzie art. 5 ust.1a ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, Dz. U. z 2019 r., poz. 1437, ze zm.) z zakresu i częstotliwości badań, sposobu informowania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zambrowie o pogorszeniu jakości wody, uzgadniania punktów poboru próbek wody, wykonania stałych punktów czerpalnych służących do pobierania próbek wody potwierdziła prawidłowość przeprowadzanych kontroli wewnętrznych zgodnie z wymaganiami zawartymi w przepisach prawnych. Przedsiębiorstwa dokonują badań jakości wody w ramach kontroli wewnętrznej zgodnie z uzgodnionymi wcześniej z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Zambrowie harmonogramami poboru prób wody.

Na terenie gminy Kołaki Kościelne w 2023 roku zmodernizowano wodociąg **Szczodruchy** - na Stacji Uzdatniania Wody wymieniono żeliwny rurociąg tłoczny pomiędzy studnią SW2 a budynkiem stacji uzdatniania wody.

Nadzór nad jakością wody w wodociągach na terenie powiatu obejmował pobór próbek wody przeznaczonej do spożycia do badań laboratoryjnych. Ponadto na podstawie sprawozdań z wyników badań realizowanych według ustalonego harmonogramu (PIS i kontroli wewnętrznej przez przedsiębiorstwo wodociągowe oraz przez podmioty dostarczające lub wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnego ujęcia) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zambrowie wydawał bieżące, okresowe i obszarowe oceny jakości wody.

W przypadku przekroczenia normatywów wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294), Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny nakazywał podjęcie przedsięwzięć naprawczych przez administratora wodociągu oraz przedstawienie badań laboratoryjnych, wykazujących właściwą jej jakość. Ponadto Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zambrowie o ww. przekroczeniach w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi informował właściwego wójta/ burmistrza/prezydenta miasta.

5.2 Stan sanitarno-techniczny obiektów użyteczności publicznej

W ramach nadzoru nad obiektami i urządzeniami użyteczności publicznej we wszystkich grupach zarejestrowanych obiektów dokonano kontroli zgodnie z opracowanym harmonogramem

Tabela nr 13. Obiekty użyteczności publicznej

Lp.	Grupa obiektów*	Ilość obiektów w ewidencji	Ilość skontrolowanych obiektów
1.	Zakłady fryzjerskie	36	25
2.	Zakłady kosmetyczne, odnowy biologicznej, solaria, itp.	17	17
3.	Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie	7	7
4.	Miejski Ośrodek Kultury	1	1

5.	Klub Sportowy ZKS "Olimpia"	1	1
6.	Szalet publiczny	1	1
7.	Zakłady pogrzebowe	6	3
8.	Cmentarze	9	4
9.	Zakłady Karne	2	2
10.	Dworzec PKS	1	1
11.	Teren rekreacyjny	5	3
13.	Autobusy	1	5
14.	Stacje paliw	5	5
15.	Pływalnia miejska	1	1
	RAZEM:	93	76

*-podmioty wykonujące działalność leczniczą przedstawiono w rozdziale II.3

Mała infrastruktura sportowo-rekreacyjna

W 2023 r. skontrolowano obiekty małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Nieprawidłowości nie stwierdzono. Kontrolowane obiekty były utrzymane we właściwym stanie sanitarnym. Zaopatrzenie w wodę z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia. Ścieki odprowadza się do kanalizacji miejskiej. Odpady komunalne były gromadzone w kontenerach i odbierane przez uprawnione firmy. Otoczenie uporządkowane.

Baza noclegowa stała

W obiektach gościom zapewniono środki higieniczne, zróżnicowane od rodzaju obiektu. Pranie bielizny było zlecane firmom zewnętrznym. Obiekty zaopatrzone były w niezbędne środki dezynfekcyjne oraz środki higieniczne (papier toaletowy, mydło w płynie, ręczniki jednorazowe). Otoczenie obiektów było utrzymane czysto. Dokonano 38 kontroli obiektów związanych z sezonem turystycznym, w tym 23 piaskownice. W obiektach tych uchybień sanitarnych i technicznych nie stwierdzono.

W celu zapewnienia dobrego stanu sanitarno-technicznego skontrolowano **zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, solaria**, itp.. Obiekty były zaopatrzone w bieżącą wodę ciepłą i zimną. Posiadały środki do dezynfekcji narzędzi. Elementy wyposażenia miały na ogół powierzchnię umożliwiającą mycie i dezynfekcję. Bielizna czysta była przechowywana w wydzielonych szafach (coraz częściej stosuje się bieliznę jednorazową w zakładach kosmetycznych i jednorazowe ręczniki w zakładach fryzjerskich). Stan sanitarno-higieniczny zakładów ulega ciągłej poprawie i tak jak w roku ubiegłym obiekty były na poziomie wymaganych warunków sanitarno-higienicznych i technicznych.

W wyniku kontroli sanitarnych nie stwierdzono naruszeń przepisów prawa. W kontrolowanych obiektach użyteczności publicznej stan sanitarny w 2023 roku oceniono jako dobry – nie prowadzono postępowania administracyjnego. Nie karano mandatem

karnym.

Nadzorując gospodarowanie odpadami niebezpiecznymi powstającymi w placówkach służby zdrowia zwracano szczególną uwagę na sposób postępowania z odpadami medycznymi. Sprawdzano zgodność postępowania z obowiązującymi przepisami w tym zakresie. Wszystkie nadzorowane placówki służby zdrowia posiadają zawarte umowy na odbiór niebezpiecznych odpadów z firmami posiadającymi koncesje. W placówkach służby zdrowia funkcjonują wewnętrzne instrukcje dotyczące zasad segregacji, gromadzenia i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

We wszystkich nadzorowanych przez PSSE w Zambrowie podmiotach wykonujących działalność leczniczą odpady medyczne (sprzęt jednorazowego użytku, krwawe odpady itp.), w miejscu ich powstawania zbierane są do plastikowych worków, a zużyte igły do plastikowych, szczelnie zamkniętych pojemników. Tak zabezpieczone odpady medyczne gromadzone są w wydzielonych pomieszczeniach wyposażonych w urządzenia chłodnicze. Pomieszczenia zabezpieczone są przed dostępem osób postronnych. Następnie odpady te odbierane są systematycznie przez firmy posiadające koncesje. Przeprowadzone kontrole nie wykazały zaniedbań w tym zakresie.

Wnioski :

Wskazane jest podjęcie działań mających na celu rozbudowę infrastruktury terenów rekreacyjnych położonych nad wodą oraz tworzenie nowych terenów rekreacyjnych, aby podnieść standard wypoczynku turystów i mieszkańców oraz spowodować zwiększenie ruchu turystycznego na terenie powiatu.

5.3 Jakość wody na pływalni

W 2023 r. w ramach realizacji rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 1230) w sprawie jakości wody na pływalniach wydano zbiorczą ocenę opartą na podstawie: parametrów jakości wody (§ 3 ust. 1 rozporządzenia), wynikach badań wody na pływalni wykonanych przez zarządzającego pływalnią, zakresu i częstotliwości wykonywania badań wody przez zarządzającego pływalnią, zastosowanych metodyk referencyjnych analiz oraz wyników badań wody na pływalni wykonanych przez PPIS przed wydaniem oceny.

Stan sanitarno-techniczny pływalni nie budził zastrzeżeń, a jakość wody przez cały rok spełniała wymagania z rozporządzenia.

6. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMI

Głównym celem nadzoru sprawowanego przez pion Higieny Pracy i Nadzoru nad Chemikaliami w Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy oraz zapobieganie chorobom zawodowym poprzez sprawowanie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego w zakresie zdrowia publicznego.

Zadania do realizacji Sekcji Higieny Pracy i Nadzoru nad Chemikaliami

6.1 Zapobieganie powstawaniu chorób zawodowych

W 2023 r. do siedziby organu PIS w Zambrowie wpłynęło 1 zgłoszenie w przedmiocie podejrzenia o chorobę zawodową, które obligowało tutejszy organ do przeprowadzenia stosownego postępowania wyjaśniającego przed wydaniem decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej, bądź o braku podstaw do jej stwierdzenia.

6.2 Kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne w zakładach pracy

W roku 2023 w ewidencji zakładowej ds. Higieny Pracy i Nadzoru nad Chemikaliami Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Zambrowie figurowało 168 zakładów pracy, które zatrudniały ogółem 5064 pracowników. Planem kontroli na 2023 r. objęto 51 zakładów. Skontrolowano 60 zakładów, w których przeprowadzona analiza zagrożeń wykazała, iż w narażeniu na działanie poszczególnych czynników szkodliwych pracuje 2268 osób, w tym w narażeniu na hałas 1331, drgania 334, pyły 231, czynniki chemiczne 202, czynniki biologiczne 374 a czynniki rakotwórcze 186.

6.3 Nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, produktami biobójczymi, detergentami i prekursorami narkotyków kat. 2 i 3, kosmetykami oraz środkami zastępczymi w oparciu o obowiązujące przepisy

Nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami

W ewidencji nadzoru nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami widnieją 94 zakłady, w tym stosujących substancje i preparaty chemiczne 58, zaś zajmujących się obrotem substancjami i preparatami chemicznymi 36. W planie kontroli na 2023 rok ujęto 36 zakładów, w tym stosujących substancje i preparaty chemiczne 14, zaś zajmujących się obrotem substancjami i preparatami chemicznymi 22. Czynnościom inspekcyjnym poddano łącznie 36 zakładów pracy. Uchybień nie stwierdzono. Decyzji ani nakazów nie wydano. Liczba osób zatrudnionych w zakładach skontrolowanych wynosi 2352, w tym liczba osób w zakładach stosujących substancje i preparaty chemiczne 2018, zaś w zakładach zajmujących się obrotem substancjami i preparatami chemicznymi 334. W kontakcie z substancjami i mieszaninami chemicznymi pracują 503 osoby, w tym 274 osoby stosuje substancje i preparaty chemiczne, zaś 229 osób zajmuje się obrotem substancjami i preparatami chemicznymi.

Nadzór nad produktami biobójczymi

W ewidencji nadzoru nad środkami biobójczymi znajdują się obecnie 47 zakładów (w tym 19 zakładów zajmujących się wprowadzaniem produktów biobójczych do obrotu zaś 28 to zakłady, w których stosowane są produkty biobójcze). Skontrolowanych w 2023 r. było 16 zakładów, z których 9 zajmuje się wprowadzaniem do obrotu, zaś pozostałe 7 to przedsiębiorstwa, w których stosuje się produkty biobójcze. Uchybień w powyższym zakresie nie stwierdzono. Decyzji ani nakazów nie wydano. Liczba osób zatrudnionych w zakładach skontrolowanych wynosi 1310, w tym w zakładach stosujących produkty biobójcze 1181, zaś w zakładach zajmujących się obrotem produktami biobójczymi 129.

Nadzór nad wprowadzaniem do obrotu detergentów

W ewidencji nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu detergentów widnieje 15 zakładów. Jest to o 5 podmiotów więcej odnotowanych w stosunku do ubiegłego roku. W planie kontroli na 2023 r. ujęto 6 zakładów. Zakłady zostały poddane kontroli zgodnie z założeniami. Uchybień nie stwierdzono. Decyzji ani nakazów nie wydano. Liczba zatrudnionych w nich wynosi 114 osób.

Nadzór nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3

W ewidencji nadzoru nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3 znajduje się obecnie 6 zakładów, z czego wszystkie dotyczą prekursorów kategorii 3. Jest to o 1 podmiot mniej odnotowany w stosunku do ubiegłego roku. W 2023 r. skontrolowano 1 zakład zajmujący się stosowaniem prekursorów kategorii 3. Uchybień w powyższym zakresie nie stwierdzono. Decyzji ani nakazów nie wydano.

Nadzór nad produktami kosmetycznymi

W roku 2023 kontrolą objęto 11 obiektów zajmujących się wprowadzaniem produktów kosmetycznych, zatrudniających ogółem 111 pracowników. Przeprowadzone kontrole w obiektach dotyczyły głównie oceny zgodności oznakowania opakowania jednostkowego oraz oceny prawidłowości wprowadzania do obrotu produktów kosmetycznych zgodnie z wymaganiami zawartymi w obowiązujących przepisach prawnych. W minionym roku nadzorem objęto 8 zakładów. Liczba osób w skontrolowanych zakładach wynosiła 99 osób. Uchybień w powyższym zakresie nie stwierdzono. Decyzji ani nakazów nie wydano.

Nadzór nad środkami zastępczymi

W 2023 r. do siedziby PSSE w Zambrowie nie wpłynęło żadne pismo, z informacją o naruszeniu zapisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939, z późn. zm.) w przedmiocie zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych oraz prowadzenia działalności w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia bądź też wprowadzenia do obrotu nowej substancji psychoaktywnej wymagającej zezwolenia Inspektora do Spraw Substancji Chemicznych na tę substancję przez podmiot nieuprawniony i niespełniający wymagań. Tym samym PPIS w Zambrowie w ramach monitoringu działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie nadzoru nad środkami zastępczymi w 2023 r. nie prowadził żadnego postępowania w tej sprawie.

Natomiast PPIS w Zambrowie zgodnie z wytycznymi Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku kontynuował potrzebę intensyfikowania współpracy z podmiotami wykonującymi działalność leczniczą, w związku z czym przekazywał podmiotom leczniczym cyklicznie (kwartalnie) pisma informujące o obowiązku zgłaszania zatruc wraz z elektronicznym formularzem zgłoszenia przypadku zatrucia środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną albo podejrzenia wystąpienia takiego zatrucia bądź zgonu, którego przyczyną mogło być albo było zatrucie środkiem zastępczym /nową substancją psychoaktywną na podstawie art. 30a ust. 4 o przeciwdziałaniu narkomanii. PPIS w Zambrowie powyższym działaniem objął łącznie 19 podmiotów leczniczych.

Niezbędny formularz zamieszczony jest na stronie Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Zambrowie.

Do PSSE w Zambrowie w 2023 r. nie wpłynęło żadne zgłoszenie dotyczące użycia

omawianych środków.

W ramach współpracy i profilaktyki w obszarze nadzoru nad środkami zastępczymi, pracownicy Sekcji HP PSSE w Zambrowie zapoznali się i stosują w bieżącej pracy: Porozumienie zawarte w dniu 21.02.2019 r. w Warszawie pomiędzy Inspektorem do spraw Substancji Chemicznych a Głównym Inspektorem Sanitarnym w sprawie szczegółowych warunków i sposobu współpracy przy sprawowaniu nadzoru nad spełnianiem przez przedsiębiorców obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, dotyczących prowadzenia działalności w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzania do obrotu nowej substancji psychoaktywnej.

Na terenie działania PSSE w Zambrowie nie odnotowano żadnego przypadku zgonu, który byłby bezpośrednio lub pośrednio spowodowany użyciem substancji psychoaktywnych lub co do którego istniało podejrzenie, że byłby spowodowany użyciem takiej substancji. Informacje te w pełni odzwierciedla baza Systemu Monitorowania Informacji o Dopalaczach (SMIOD). W ramach współpracy ze Szpitalem Powiatowym w Zambrowie ustalono, iż badania toksykologiczne materiału biologicznego zmarłych w przypadku zgonu, który byłby bezpośrednio lub pośrednio spowodowany użyciem substancji psychoaktywnych, są wykonywane sporadycznie i odbywają się na wniosek, a podmiotem odpowiedzialnym jest Szpital Praski pw. Przemienienia Pańskiego Aleja Solidarności 67, 03-401 Warszawa. Ostatni materiał biologiczny do badań toksykologicznych przesłano w październiku 2018 r.

W ramach realizacji zadania z zakresu nowych substancji psychoaktywnych, pracownicy Sekcji HP PSSE w Zambrowie ustalili, iż na terenie powiatu zambrowskiego nie ma przedsiębiorców, którzy prowadziliby działalność w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzania do obrotu nowej substancji psychoaktywnej, w tym w postaci mieszaniny lub w wyrobie, określonych w art. 4 ust. 2 pkt. 1a ustawy z dnia 14 marca 1985 roku o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2023 r. poz. 338 z późn. zm.) oraz art. 40 d ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939, z późn. zm.). PSSE w Zambrowie nie otrzymała ponadto informacji jakoby którykolwiek z przedsiębiorców działających na terenie powiatu zambrowskiego ubiegał się o wydanie przez Inspektora do Spraw Substancji Chemicznych zezwolenia na prowadzenie działalności w tym zakresie. Brak jest przedsiębiorców posiadających status centrum badawczo-rozwojowego, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2474).

PODSUMOWANIE:

1. Na terenie działania PSSE w Zambrowie, nie ma sklepów które wprowadzają do obrotu środki zastępcze.
2. Nie ujawniono przypadków wytwarzania środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

7. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE SANITARNEGO NADZORU ZAPOBIEGAWCZEGO

Realizowane zadania z zakresu ZNS PSSE w Zambrowie

Głównym celem Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego jest ochrona zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych. W związku ze sprawowaniem bieżącego sanitarnego nadzoru zapobiegawczego w ww. kierunkach pracownicy Nadzoru Zapobiegawczego:

- ogółem przeprowadzili 11 kontroli w terenie (nie przeprowadzali kontroli obiektów w trakcie budowy),
- podczas kontroli nie stwierdzili uchybień i naruszeń obowiązujących przepisów prawnych,
- sporządzili 11 protokołów z przeprowadzonych kontroli lub oględzin,
- wydali 11 decyzji rachunkowych (nie wydawali decyzji wstrzymujących działalność zakładu),
- wydali 11 opinii dotyczących dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych na podstawie art. 56 Prawa budowlanego
- wydali 39 opinii, w zakresie co do potrzeby przeprowadzenia ceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- wydali 16 uzgodnień/opinii dotyczących zakresu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w tym:
 - 2- opinie dot. odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
 - 4 - uzgodnienia dot. zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko,
 - 10 – opinie dot. opiniowania projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko,
- wydali 1 opinię w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- wydali 1 opinię w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w ramach ponownej oceny oddziaływania na środowisko,
- wysłali 39 pism i zajętych stanowisk, dotyczących innych spraw z zakresu zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.

Nie nakładali mandatów karnych, nie uzgadniali dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych, nie zajmowali stanowisk w sprawie zastosowania rozwiązań innych niż określone w obowiązujących przepisach prawnych, w tym w zakresie warunków technicznych, nie wydawali decyzji w zakresie spełnienia wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

W trakcie odbiorów zgodnie z art. 56 Prawa Budowlanego stwierdzili wysoki standard obiektów oddawanych do użytku. Inwestorzy przedkładali do wglądu atesty użytych/wbudowanych materiałów budowlanych i wykończeniowych, sprawozdania z wynikami próbek wody pobranej do badania, przeznaczonej do spożycia, które spełniały wymogi Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7.12.2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294). Projekty budowlane zatwierdzone były przez właściwych rzeczoznawców ds. sanitarno-higienicznych.

W 2023 r. współpraca ze Starostwem Powiatowym w Zambrowie, Urzędem Miasta

Zambrów oraz urzędami gmin układała się dobrze.

8. OCENA STANU SANITARNEGO NADZOROWANYCH ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Cel nadrzędny: wzrost bezpieczeństwa w szkołach i placówkach oświatowo - wychowawczych

Informacje wstępne

W 2023 roku pod nadzorem PSSE w Zambrowie było 29 placówek stałych przeznaczonych do pobytu dzieci i młodzieży, do których uczęszczało 6046 dzieci i młodzieży, oraz 17 placówek wypoczynku zimowego i letniego, z których skorzystało 710 uczestników.

Wszystkie nadzorowane placówki zostały skontrolowane, przeprowadzono 76 kontroli.

Funkcjonalność budynków

W ogólnej ocenie stwierdzono, iż stan techniczny budynków ulega sukcesywnej poprawie w związku z realizacją wydanych decyzji oraz pozyskaniem przez samorządy lokalne funduszy z programów unijnych – niemal we wszystkich placówkach oświatowo-wychowawczych prowadzone były prace remontowe lub konserwatorsko-porządkowe mające na celu poprawę stanu technicznego funkcjonujących placówek. W 2023 r. nastąpiła poprawa w zakresie zapewnienia wystarczającej liczby środków do higieny osobistej w sanitariatach, a także stanu sanitarnohigienicznego toalet. Ponadto wykonywano prace konserwatorsko-porządkowe, które obejmowały: generalne sprzątanie wszystkich pomieszczeń szkół, konserwację urządzeń sanitarnych, naprawę sprzętu szkolnego (krzesła/stoliki), porządkowanie terenów zielonych i boisk sportowych, pracowni komputerowych i innych pracowni zawodowych.

Stan techniczny oraz sanitarny budynków

Stan sanitarno - techniczny i higieniczny nadzorowanych placówek był dobry.

Wszystkie nadzorowane placówki przez PSSE są skanalizowane i podłączone do wodociągów sieciowych. We wszystkich placówkach na koniec roku 2023 woda pod względem fizyko-chemicznym i mikrobiologicznym była zgodna z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

We wszystkich placówkach zapewniona jest ciepła woda bieżąca.

Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

W skontrolowanych placówkach w 2023 roku pełną infrastrukturę do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego posiada 12 szkół podstawowych, 3 zespoły szkół. W 1 szkole podstawowej, w której nie ma sal gimnastycznych zajęcia w – f odbywają się na korytarzach.

Dożywianie

W 12 szkołach podstawowych z dożywiania korzysta ogółem 1768 uczniów - w tym z pełnych obiadów korzysta 1689 uczniów. Z posiłków dofinansowanych korzysta 238 uczniów.

Dokonano oceny higienicznej tygodniowych planów lekcji

Na właściwy rozwój ucznia wpływa m.in. organizacja procesów nauczania i wychowania w szkołach, zwłaszcza zaś planowanie nauki i wypoczynku.

W tym celu, w 15 szkołach i 3 zespołach szkół (w 98 oddziałach) oceniono rozkłady zajęć lekcyjnych. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

Ergonomia w szkole

Przeprowadzono oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów i przedszkolaków. W 6 przedszkolach, w 40 oddziałach przebadano 995 dzieci; w 15 szkołach, w 102 oddziałach przebadano 1685 uczniów; w 3 zespołach szkół, do których należą: 1 przedszkole, 1 szkoła podstawowa, 2 LO, 2 Technika, 1 Szkoła Branżowa I stopnia przebadano ogółem 840 uczniów, w 29 oddziałach. Wszyscy przebadani uczniowie oraz dzieci pracują przy prawidłowo dobranych meblach. W zakresie użytkowania mebli szkolnych należy stwierdzić, że szkoły z roku na rok nabywają umiejętności w prawidłowym dostosowaniu mebli do wysokości uczniów.

Możliwość pozostawienia podręczników w szkołach

Pracownik pionu higieny dzieci i młodzieży podczas kontroli sanitarnych w szkołach sprawdzał w jaki sposób szkoły realizują zapis §4a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2009 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Przepis ten stosuje się od dnia 1 września 2009 r. do uczniów klas, w których realizuje się podstawę programową kształcenia ogólnego. Zgodnie z nim w pomieszczeniach szkoły lub placówki, powinna zostać zapewniona uczniom możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych. Na podstawie przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że wszystkie szkoły zapewniają możliwość pozostawienia podręczników w szafkach, wydzielonych półkach w klasach lub w bibliotekach.

Realizacja zagadnień problemowych:

- ocena obciążenia uczniów ciężarem tornistrów szkolnych : w tym celu w 1 szkole podstawowej przebadano 70 uczniów w 5 klasach. Analizując obciążenie plecaków uczniów szkoły podstawowej w mieście należy stwierdzić, że na 70 uczniów 1 przekroczyło normę powyżej 15%.
- Przeprowadzano kontrole tematyczne dotyczące bezpiecznych placów zabaw - uchybień nie stwierdzono.
- Podczas kontroli udzielano instruktażu dyrektorom placówek na temat postępowania w razie wystąpienia wszawicy czy owsicy.

Postępowanie administracyjne

PSSE sprawując nadzór nad warunkami higieny dzieci i młodzieży egzekwuje realizację prawnych nakazów dotyczących zapewnienia odpowiednich standardów higieny w licznych obszarach (stan sanitarno-techniczny budynków, w których działają placówki dla dzieci i młodzieży, higiena procesu nauczania, warunki sanitarno-higieniczne wypoczynku itp.) poprzez wydawanie zaleceń oraz prowadzenie postępowań administracyjnych.

Podsumowanie

Warunki sanitarno - higieniczne w placówkach oświatowo-wychowawczych na terenie powiatu zambrowskiego ulegają systematycznej poprawie. Na podniesienie standardu technicznego oraz poprawę warunków pobytu uczniów oraz wychowanków w placówkach oświatowo-wychowawczych wpływ miały podejmowane prace remontowe i konserwatorskie obiektów. Sukcesywnie zwiększa się również liczba placów zabaw przy szkołach i przedszkolach.

Państwowa Inspekcja Sanitarna nadal będzie prowadzić działalność w zakresie poprawy warunków higieniczno – sanitarnych procesów nauczania i wychowania.

W nadzorowanych szkołach i placówkach oświatowo – wychowawczych oraz w placówkach wypoczynku i rekreacji zapewnione są bezpieczne i higieniczne warunki pobytu dzieci i młodzieży.

9. OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA

Pracownik promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej zajmował się nadzorem merytorycznym nad realizacją działań z zakresu promocji zdrowia w placówkach nauczania i wychowania. W podległych placówkach dokonano 21 wizytacji. Przeprowadzono działania zmierzające do ograniczenia liczby zachorowań, poprzez realizację programów edukacyjnych skierowanych do wybranych grup społecznych.

Jednocześnie prowadzono: działania w celu ograniczenia zjawisk patologicznych i niepożądanych wśród dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach oświatowo – wychowawczych, działania profilaktyczne i prewencyjne ukierunkowane na ograniczenie dostępu do alkoholu, narkotyków (środki odurzające i psychotropowe), dopalaczy, innych używek oraz przeciwdziałanie przemocy ze strony dorosłych i przemocy rówieśniczej wynikającej z zachowań agresywnych dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym - realizowane są interwencje programowe i nieprogramowe.

Realizowane interwencje programowe:

- a) *Podlaski program zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych*

Celem programu jest zmniejszenie zachorowań i zgonów wynikających z palenia tytoniu poprzez unikanie ekspozycji na dym tytoniowy. Program adresowany jest do społeczności lokalnej Zambrowa: uczniów, nauczycieli, pracowników zakładów pracy. Liczba odbiorców programu w 2023 roku wyniosła 71 osób.

- b) *Czyste powietrze wokół nas*

Program przedszkolnej edukacji antytytoniowej skierowany do najstarszej grupy wiekowej, dzieci 5 i 6-letnich, ale w programie brały udział również i młodsze dzieci. Odbiorcami programu byli także rodzice i opiekunowie dzieci. Główne cele programu umożliwiają wykształcenie u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby palą przy nich papierosy. W programie udział wzięło 475 odbiorców. Koordynator powiatowy programu przeprowadził 4 wizytacje w wybranych placówkach przedszkolnych.

- c) *Nie pal przy mnie proszę*

Adresatami programu są uczniowie klas I-III szkół podstawowych oraz ich rodzice. Cel główny programu zakłada zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu. W programie udział wzięło 50 uczniów wspólnie z rodzicami i nauczycielami. Koordynator powiatowy programu przeprowadził 3 wizytacje w placówkach szkolnych.

- d) *Znajdź właściwe rozwiązanie*

Program skierowany jest do uczniów starszych klas V-VIII szkół podstawowych. Zakłada on realizację działań mających na celu zapobieganie palenia tytoniu wśród uczniów poprzez edukację. Liczba uczestników programu wyniosła 253 osób, w tym uczniowie, rodzice i nauczyciele. Koordynator powiatowy programu przeprowadził 1 wizytacje w placówce szkolnej.

e) *Bieg po zdrowie*

Celem programu jest zmniejszenie zachorowań i zgonów wynikających z palenia tytoniu poprzez unikanie ekspozycji na dym tytoniowy. Program skierowany jest do uczniów IV klasy szkoły podstawowej. Liczba uczestników programu wyniosła 160 osób, w tym uczniowie, rodzice i nauczyciele. Koordynator powiatowy programu przeprowadził 2 wizytacje w placówkach szkolnych.

f) *Trzymaj Formę!*

Odbiorcami programu są uczniowie klas V-VIII szkoły podstawowej oraz nauczyciele i rodzice uczniów biorących udział w programie. Cel główny zakłada poprawę sposobu odżywiania i promowanie aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży. W programie udział wzięło 359 odbiorców w tym uczniowie, rodzice oraz nauczyciele. Koordynator powiatowy programu przeprowadził 4 wizytacje w wybranych placówkach szkolnych.

g) *ARS, czyli jak dbać o miłość?*

Celem programu jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych przez młodzież w wieku prokreacyjnym. W ramach programu przeprowadzono 1 wizytację. W programie uczestniczyło 190 uczniów.

h) *Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS*

Celem programu jest ograniczenie rozprzestrzeniania się zakażeń HIV, poprawa jakości życia w sferze psychospołecznej osób żyjących z HIV/AIDS, ich rodzin i bliskich, zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji, edukacji i usług w zakresie profilaktyki HIV/AIDS. Program skierowany był do młodzieży, pracowników ochrony zdrowia, a także społeczności lokalnej miasta Zambrów. Liczba odbiorców w 2023 roku wyniosła 2245 osób.

i) *Skąd się biorą produkty ekologiczne ?*

Celem głównym programu jest kształtowanie prozdrowotnych nawyków wśród dzieci przedszkolnych poprzez promocję zbilansowanej i urozmaiconej diety, niskoprzetworzonej, ekologicznej żywności oraz właściwych nawyków w zakresie higieny. Cele szczegółowe programu to: zrozumienie czym jest rolnictwo i produkty ekologiczne, kształtowanie umiejętności wyboru produktów ekologicznych, propagowanie zdrowego stylu życia oraz zwiększanie wiedzy i świadomości przedszkolaków o nawykach higieniczno-zdrowotnych. W programie udział wzięło 327 odbiorców.

j) *Znamie! Znam je?*

Celem głównym programu jest upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka. Cele szczegółowe są następujące: przekazanie wiedzy na temat czynników ryzyka zachorowania na czerniaka, uświadomienie zagrożeń i zasad profilaktyki oraz uświadomienie wartości odpowiednich zachowań i postaw. W programie udział wzięło 524 odbiorców.

k) *Podstępne WZW*

Celem głównym programu jest upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu B i C. Cele szczegółowe są następujące: przekazanie wiedzy na temat ryzyka zakażenia

HBV i HCV, uświadomienie zagrożeń i zasad profilaktyki w tym zakresie, pobudzenie do refleksji nad odpowiedzialnością w zakresie własnych zachowań zdrowotnych oraz kształtowanie postawy tolerancji i zrozumienia wobec osób zakażonych. W programie udział wzięło 329 odbiorców.

l) Wybierz Życie – Pierwszy Krok

Jest to program edukacyjny z zakresu profilaktyki zakażeń HPV i raka szyjki macicy. Program oparty jest na następujących założeniach: stworzenie świadomości zagrożenia rakiem szyjki macicy i innych chorób wywoływanych zakażeniem wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) u młodych ludzi. Adresatami programu są uczniowie (dziewczęta i chłopcy) klas VII - VIII szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych, rodzice i opiekunowie uczniów, kadra pedagogiczna, pielęgniarka szkolna. Cel główny programu to zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę. W programie wzięło udział 41 osób. Przeprowadzono 2 wizytacje w wybranych placówkach szkolnych.

Realizowane interwencje nieprogramowe:

a) Zimowa i Letnia Szkoła Bezpieczeństwa

Celem interwencji było zminimalizowanie zagrożeń wynikających z przebywania dzieci i młodzieży na wypoczynkach zimowych i letnich. Działania skierowane były do dzieci i młodzieży korzystających ze zorganizowanych form wypoczynku zimowego oraz letniego, a także do rodziców/opiekunów. Liczba odbiorców interwencji wyniosła 9424 osoby.

b) Światowy Dzień Zdrowia

Liczba odbiorców interwencji wyniosła 155 osób.

c) Światowy Dzień bez Tytoniu

Liczba odbiorców interwencji wyniosła 1901 osób.

d) Światowy Dzień Rzucania Palenia

Liczba odbiorców interwencji wyniosła 113 osób.

e) Profilaktyka zatruć pokarmowych w tym zatruć grzybami

W 2023 roku edukacją objęto 407 odbiorców.

f) Zdrowy styl życia i racjonalne odżywianie

Celem działań jest promowanie zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej oraz prawidłowego odżywiania. Liczba odbiorców interwencji wyniosła 1932 osoby.

g) Edukacja zdrowotna w zakresie wszawicy

Celem działań jest wyrobienie dobrych nawyków higienicznych i wiedzy na temat wszawicy. Pozwoli to na wczesne wykrycie obecności pasożytów i ich szybką eliminację, zanim zdążą się rozprzestrzenić. W 2023 roku edukacja na temat wszawicy dotarła do 102 odbiorców.

h) Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach

Celem interwencji jest propagowanie wiedzy o racjonalnym stosowaniu antybiotyków. Liczba odbiorców działań wyniosła 450 osób.

i) Profilaktyka zachorowań na grypę

Prowadzone działania miały na celu propagowanie zdrowego stylu życia celem

uniknięcia zachorowania na grypę czy inne infekcje. Liczba odbiorców działań wyniosła 397 osób.

j) Promocja szczepień ochronnych

Liczba odbiorców interwencji wyniosła 606 osób.

k) Profilaktyka chorób przenoszonych przez kleszcze

W 2023 roku edukacją objęto 648 odbiorców.

l) Kampania EFSA „Wybieraj bezpieczną żywność”

Celem kampanii jest zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat roli nauki w zapewnieniu bezpieczeństwa żywności w Unii Europejskiej oraz zachęcenie obywateli do dokonywania świadomych wyborów żywieniowych. W 2023 roku liczba odbiorców działań wyniosła 1637 osób.

m) Promocja szczepień HPV

Liczba odbiorców interwencji wyniosła 834 osoby.

n) Profilaktyka chorób zakaźnych

Liczba odbiorców interwencji wyniosła 547 osoby.